

Publicatie

Kwartiermakerscomité Delfts Slavernijverleden

Op weg naar de stad in balans

COLOFON

Penvoerder:	CANIDREAM Foundation
Partners:	Stichting Delfts Peil DOK Museum Prinsenhof Delft Theater de Veste Vrouwen in Delft Platform 38CC
Redactie:	Sherwin Blijd Carla Frayman Glenn H.S. Weisz
Opmaak:	Zahra al Musawi
Fotografen:	Marco De Swart Alyssa van Heyst Esther de Cuijper
Uitgegeven door:	CANIDREAM
Datum:	19 December 2024
Contactpersoon:	Glenn H.S. Weisz
Adres:	Michaëlisstraat 5 2521 AJ Den Haag
Mobiel:	+31 (0)6 196 796 78
Email:	gweisz@canidream.nl
Website:	www.CANIDREAM.nl
KvK-Nr:	69065659
RSIN:	857713899

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	1
Doelstellingen KMC	2
KMC organisatiestructuur & samenwerking	3
Resultaten	5
KMC als partner van de stad	7
Het Cultuurbudget: kansen voor lokale initiatieven	14
Totaal bereik	18
Borging	19
Delft Ontdekt Platform	19
Interne veranderingen binnen KMC – organisaties	20
Praatplaat KMC	41
Adviezenbrieven KMC aan college en raad	44
Eerste brief aan de raad in juni 2022	44
Tweede brief aan het college en de raad	50
Derde brief aan het College van B&W in het kader van de kadernota	56
Speeches	68
Burgemeester Marja van Bijsterveldt	68
Voorzitter Kwartiermakerscomité Delfts Slavernijverleden - Glenn H.S. Weisz	76
Speeches van 1 juli 2024	86
Wethouder Joëlle Gooijer	86
Voorzitter Kwartiermakerscomité Delfts Slavernijverleden - Glenn H.S. Weisz	94

INLEIDING

Het Kwartiermakerscomité Delfts Slavernijverleden heeft tussen februari 2022 en juli 2024 kwartier gemaakt in Delft om het Delfts slavernijverleden onder de aandacht te brengen. Een vergeten stuk geschiedenis dat alle Delftenaren, ongeacht leeftijd, achtergrond of politieke kleur met elkaar verbindt.

We zijn deze ontdekkingsreis met 7 betrokken organisaties aangegaan, allen vanuit de drive om bij te dragen aan een inclusieve en gelijkwaardige stad waar alle inwoners gezien en gehoord worden. Geen van ons had aan de start kunnen bevroeden waar we twee jaar later zouden staan. Daar waar er aan de start nog geen zekerheid was of Delft überhaupt een onderzoek zou uitvoeren, waren we anderhalf jaar later getuige van het excuses dat Burgemeester van Bijsterveldt op 19 december 2023 zou uitspreken.

We zagen een stad die in beweging kwam. Haar inwoners en haar instituties. Betrokken bewoners, vooruitstrevende raadsleden en gedreven sociaal-culturele instellingen namen het voortouw, later zouden ook grote instituties zoals Protestantse Gemeente Delft en de TU Delft zich met het thema bezighouden. Media schonken aandacht aan de ontwikkelingen in Delft. Niet alleen de lokale media, maar Delft kwam ook regionaal en landelijk in het nieuws.

We sloten het jaar af met de spraakmakende Week van de Verbinding. Een week vol met prachtige programmering om met elkaar de slachtoffers te gedenken, de vrijheid te vieren, en de binnenstad én buitenwijken rondom dit belangrijke thema te verbinden! Daar mogen we trots op zijn als stad.

We zijn er nog niet! Er rest ons nog genoeg te doen! Het inbedden van de jaarlijkse herdenking, realisatie van herdenkingsplek en natuurlijk de ontwikkeling van integraal beleid om kansengelijkheid, inclusie en diversiteit te bevorderen. De eerste stappen zijn gezet, als stad gaan we nu de volgende fase in...

Namens alle kwartiermakers wensen we u veel leesplezier met deze publicatie.

Glenn H.S. Weisz – Voorzitter Kwartiermakerscomité Delfts Slavernijverleden

Het Kwartiermakerscomité bestaat uit:

CANIDREAM
Delfts Peil
DOK
Museum Prinsenhof Delft
Theater de Veste
Vrouwen in Delft platform
38CC

DOELSTELLINGEN KMC

Als Kwartiermakerscomité Delfts Slavernijverleden (KMC) kijken we terug op een bijzondere en leerzame periode, met zowel prachtige momenten als uitdagende ervaringen. Ondanks de obstakels zijn we erin geslaagd om onze doelstellingen op verschillende manieren te bereiken. De belangrijkste doelstellingen die we voor ogen hadden, waren:

- Aandacht creëren voor een onderbelicht stuk uit de Nederlandse geschiedenis.
- Bewustwording vergroten over het slavernijverleden, Keti Koti en Dia di Lucha pa libertat, en waarom dit herdacht en gevierd wordt.
- Bruggen slaan en meer verbinding creëren tussen de binnenstad en de buitenwijken in Delft.
- Verhalen uit de geschiedenis vertellen en vastleggen, vooral verhalen die traditioneel mondeling worden overgedragen.
- Gezamenlijk vormgeven aan een inclusieve samenleving.

KMC ORGANISATIESTRUCTUUR & SAMENWERKING

Het Kwartiermakerscomité bestond uit 7 organisaties die vanuit één missie de krachten hebben gebundeld. Zo organisch als het KMC in 2022 is ontstaan, zo gedegen zijn wij met elkaar opgetrokken gedurende 2.5 jaar om impact te maken in Delft.

Uniek aan het KMC was de samenstelling; vertegenwoordigers van stadsinstituten, grassroots organisaties én betrokken particuliere Delftenaren die met elkaar op gelijkwaardige basis samenwerkten. Maandelijks kwam het KMC bijeen op één van de locaties van de partners om de doelstellingen, voortgang en uitdagingen te bespreken. De gastvrijheid van de partners naar elkaar toe maakte dat er ondanks de hoge druk altijd een goede en productieve sfeer is gebleven. Onderzoeker Nancy Jouwe heeft Delft en het KMC er vaker voor geprezen dat zij deze samenstelling en manier van werken als krachtig, uniek en effectief heeft ervaren om een beladen onderwerp als deze binnen een stad op de agenda te zetten. Onze ervaringen als Kwartiermakers deelden wij dan ook graag met collega's van de gemeente Groningen en met staatssecretaris van Huffelen, toen zij ons hiervoor op verschillende momenten tijdens het proces benaderden.

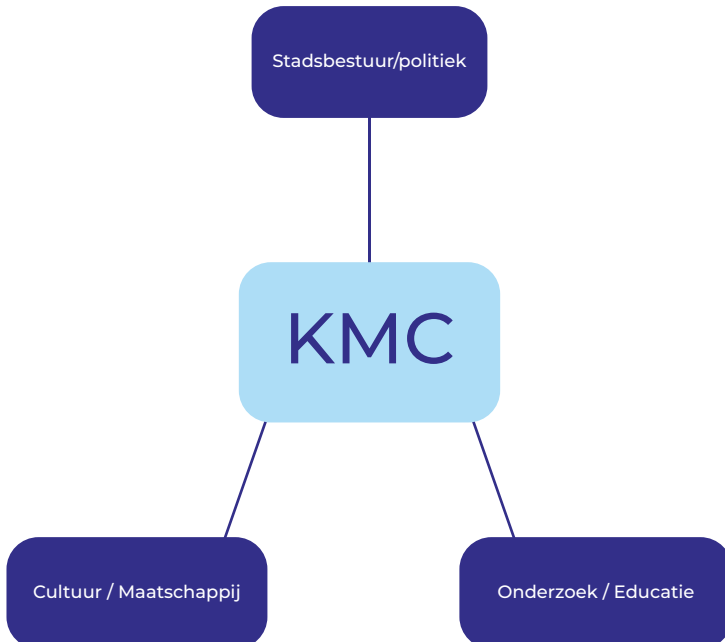
Het KMC was niet alleen binnen de stad actief. Ook binnen onze eigen organisaties hebben we ons ingezet om het thema op de kaart te zetten. Soms alleen, maar meestal in cocreatie met één van de andere KMC-partners. Zo organiseerde 38CC het bruisende tentoonstellingsprogramma Delft Ontdekt waarin verschillende artefacten vanuit de Afro-Surinaamse gemeenschap werden geëxposeerd. Museum Prinsenhof Delft is gestart met een groot onderzoek naar de eigen collectie en de verbinding met het slavernijverleden, en het museum ontwikkelde de nieuwe rondleiding Sporen van Slavernij - Ontdek de verhalen van ons gedeelde verleden. DOK organiseerde in samenwerking met Delfts Peil en CANIDREAM het cultureel programma Vrij Vertelt waar Delftenaren van verschillende generaties vertelden wat vrijheid voor hen betekende. Theater De Veste heeft zich vanaf 2022 ingezet om het thema binnen de stad op de agenda te krijgen via onder meer bijzondere programmering, inspirerende voorstellingen en verbindende dialogotafels. Delfts Peil is gestart met een bijzondere voorstelling over het slavernijverleden en blijft programma maken over de doorwerkingen in het heden. Het Vrouwen in Delft platform organiseerde onder meer de goedbezochte geschiedcursus, de Conferentie Slavernijverleden in het theater de Veste en lezingen voor en binnen de eigen achterban. CANIDREAM organiseerde al sinds 2022 Keti Koti-weekend in de binnenstad en de buitenwijk samen met partner theater De Veste om bij te dragen aan de bewustwording en de Verbonden stad.

Kortom, het KMC heeft als een multiplier willen werken. Wij hebben de aandacht die vanaf 2022 mondjesmaat binnen de stad ontstond willen versterken om nieuwe doelgroepen te bereiken. Als organisaties vonden wij het belangrijk om onbezoldigd tijd te steken in het KMC tijdens de diverse afstemmingsmomenten, correspondentie & organisatievraagstukken om het draagvlak en het collectief bewustzijn binnen de stad te vergroten.

RESULTATEN

De doelstellingen die vooraf hebben gesteld kwamen tot uiting in verschillende resultaatgebieden. Vanaf de start van onze werkzaamheden zijn wij samen opgetrokken in de driehoek van stadsbestuur /politiek, cultuur/maatschappij, onderzoek/educatie.

- Stadsbestuur/politiek: het gevraagd en ongevraagd adviseren van het college in relatie tot het thema rondom het slavernijverleden en nauw optrekken met de gemeente.
- Cultuur & Maatschappij: het agenderen van het thema in het cultuur-maatschappelijk veld en het programmeren en faciliteren van activiteiten hieromtrent.
- Onderzoek/educatie: het ondersteunen van onderzoek en educatie om bewustwording over het Delftse slavernijverleden onder Delftenaren te vergroten.

KMC ALS PARTNER VAN DE STAD

Verloop van de samenwerking tussen gemeenteraad, College van B&W en de stad in aanloop naar het herdenkingsjaar '150 jaar afschaffing slavernij in het Koninkrijk der Nederlanden' en het Kwartiermakers comité (KMC).

Fase 1: juli 2021 & maart 2022 Initiatief Gemeenteraad Delft en geboorte KMC

Vanaf 1 juli 2021 is er aandacht besteed op politiek niveau aan het slavernijverleden in Delft als onderwerp en zijn er vragen gesteld over het slavernijverleden van onze stad. De voormalige wethouder emancipatie heeft in overeenstemming met het college deze vragen beantwoord en aangegeven te willen weten wat er in de stad leeft ten aanzien van het slavernijverleden van de stad Delft.

Drie partijen - Christen Unie, D66 en GroenLinks – hebben het initiatief genomen om een discussie notitie samen te stellen (16-11-2021) en twee stadsgesprekken te organiseren. De doelstelling van de stadsgesprekken was om samen met ideeën en initiatieven te komen om 1) het slavernijverleden van Delft een structurele vorm van aandacht te geven, en 2) om invulling te geven aan “150 jaar afschaffing van de slavernij in het Koninkrijk der Nederlanden” in het Herdenkingsjaar 2023.

Uit deze stadsgesprekken is het Kwartiermakerscomité Delfts Slavernijverleden (KMC) geboren. Het KMC bestond uit 7 organisaties die zich als taak hebben gesteld om het thema en de vergeten verhalen uit de Delftse geschiedenis in de stad te agenderen. Het KMC bestond uit CANIDREAM, Delfts Peil, DOK, Museum Prinsenhof Delft, Theater De Veste, Vrouwen in Delft platform en 38CC.

Fase 2: maart 2022 – jan 2023 KMC treedt naar buiten

Het KMC startte met het organiseren van de eerste reeks aan stadsgesprekken om het thema verder in de stad onder de aandacht te brengen. Tijdens een zestal bijeenkomsten haalden we de behoeften op onder bewoners, en brachten we verder in kaart welke activiteiten verschillende organisaties en particulieren gedurende het herdenkingsjaar wilden organiseren.

Op 28 juni 2022 stuurden we onze eerste brief aan het college waarin we de wensen vanuit de stad formuleerden en adviseerden we het college om onderzoek uit te laten voeren naar het Delfts Slavernijverleden. Ook brachten we naar voren dat het collegemiddelen vrij zou moeten maken voor activiteiten tijdens het herdenkingsjaar zodat er subsidiemogelijkheden zouden ontstaan voor organisaties en particulieren om in de stad te programmeren.

Fase 3: Januari 2023 – September 2023 Onderzoek en presentatie onderzoeksrapport

Nadat het college van de gemeente Delft, in opdracht van de raad, besloot om een verkennend historisch onderzoek te doen naar haar eigen slavernijverleden, fungeerde het KMC als klankbord van de gemeente en het stadsarchief gedurende het proces.

Op 22 juni 2023 werd het onderzoeksrapport aan de stad gepresenteerd en werd het rapport overhandigd aan wethouder Gooijer, raadsleden van Christenunie, Groenlinks en D66 en het KMC. Historici Nancy Jouwe, Gerrit Verhoeven en Ingrid van der Vlis toonden tijdens de presentatie aan dat Delft onlosmakelijk verbonden was met Slavernij. Het onderzoek schetste een duidelijk beeld van de slavernij in Delft en ging onder andere in op de organisatie van de Verenigde Oost Indische Compagnie en West Indische Compagnie in Delft, de betrokkenheid van stadsbestuurders, de rol van particuliere beleggers, de koloniale werkgelegenheid en de slaafgemaakten op plantages en in Delft zelf.

Naar aanleiding van het rapport richtte het KMC een tweede brief aan het College waarin 5 duidelijke adviezen naar voren werden gebracht. De adviezen luiden:

1. Bied excuses aan.
2. Organiseer structureel een jaarlijkse herdenking op 1 juli.
3. Richt een herdenkingsplek in op een centrale plek in de stad.
4. Doe vervolgonderzoek en maak een stadsvriendelijke publicatie van het rapport.
5. Omarm en insluit in via beleid voor een inclusieve en gelijkwaardige samenleving.

Fase 4: Juli 2023 – December 2023 De weg naar excuses

De weg naar het excuses was een bijzondere fase. Het KMC stelde De Groep van 12 samen, een etnisch-cultureel diverse groep Delftenaren bestaande uit 12 nazaten van verschillende leeftijdscategorieën met roots uit de West én de Oost. Zij gingen in duo's in gesprek met B&W om duiding te geven aan het rapport en lichtten toe hoe zij zich verhouden tot het slavernijverleden én welke doorwerkingen zij hiervan ervoeren in het heden. Leden uit de groep van 12 gingen in gesprek met raadsleden tijdens de dialoogtafel in november 2023 in theater de Veste en zouden in een later stadium aanschuiven bij het bezoek dat [Staatssecretaris van Huffelen](#) aan Delft bracht om te horen over de ontwikkelingen in de stad.

Op 19 december 2023, precies een jaar na de excuses van premier Rutte, maakte [Burgemeester van Bijsterveldt een inlevend en oprecht excuses](#) voor de rol die Delft heeft gehad in het slavernijverleden. Het KMC en de gemeente Delft trokken nauw samen op in de voorbereiding van het programma, om zorg te dragen voor een historische, waardige en inclusieve avond.

Fase 5: Januari 2024 – Juni 2024. Delft Ontdekt...

Vanaf januari gingen we verder met het organiseren een reeks aan stadsgesprekken. Het doel van deze stadsgesprekken was Delftenaren de gelegenheid te geven om bij te dragen aan de invulling van de vier overgebleven adviezen.

1. Een plek voor herdenking in de stad,
2. Jaarlijkse herdenking,
3. Breder en verder onderzoek,
4. Omarmen/insluiten via integraal beleidsontwikkeling.

Als KMC hebben we Stadsgesprekken zo willen insteken, dat Delft zou ontdekken over het Slavernijverleden in de West én de Oost via inspirerende gastsprekers. De reeks Delft Ontdekt werd geboren. We richtten derhalve het platform Delft Ontdekt op, een [website](#) en [Instagram](#) pagina om meer mensen hiervoor te bereiken.

We organiseerden Delft Ontdekt Curaçao, met als spreker Maghali van der Bunt, een schrijver uit Curaçao, om de Curaçaose gemeenschap aan ons te verbinden. Dit werd opgevolgd door Delft Ontdekt de Oost, waar onderzoeker Gerrit Verhoeven zijn bevindingen over het Nederlandse slavernijverleden in Azië deelde onder de veelal vanuit de Oost afkomstige aanwezigen. Tijdens Delft Ontdekt Suriname was historicus en Surinamist Frank Dragtenstein de gastspreker, en leerden aanwezigen over het vroege verzet tijdens de Slavernij op de toenmalige koloniën.

Mensen uit verschillende wijken konden elkaar ontmoeten en samen in gesprek gaan over dit belangrijke deel van onze gezamenlijke geschiedenis en welke weg we voorwaarts zouden moeten bewandelen. Belangrijke input vanuit de stad was:

- Zorg ervoor dat de herdenkingsplek heel het jaar toegankelijk is.
- Betrek jongeren actief bij de inrichting van de herdenkingsplek.
- Betrek het onderwijs en culturele sector om het bewustzijn in de stad te vergroten.
- Besteed aandacht aan de West én de Oost, doe bronnenonderzoek zodat vergeten verhalen aan het licht komen.
- Maak een brug met de hedendaagse Slavernij.
- Alhoewel de verschillende gemeenschappen allemaal te maken hadden met slavernij en kolonialisme, moet er ook ruimte zijn voor de verschillen in persoonlijke duiding, beleving, ervaringen, heldenverering en belangrijke historische momenten.

Op de volgende pagina is de opgehaalde input te zien vanuit de stad in 3 wordclouds weergegeven. Er werd input gegeven over 1) het herdenken van het verleden via een herdenkingsplek, 2) vergroten van de bewustwording in het heden via jaarlijkse herdenking en 3) het bouwen van een gezamenlijke toekomst op weg naar een inclusieve, diverse en racismevrije stad.

1.

Het herdenken van het verleden via een herdenkingsplek.

2.

Vergroten van de bewustwording in het heden via jaarlijkse herdenking.

3.

Het bouwen van een gezamenlijke toekomst op weg naar een inclusieve, diverse en racismevrije stad.

Op basis van de opgehaalde input van de stadsgesprekken ontving het College in maart 2024 een derde brief van het KMC over hoe de vier overige adviezen in te vullen en hoe het thema te borgen binnen de stad.

Fase 6: Juni 2024 – Juli 2024 De Week van de Verbinding

Het herdenkingsjaar werd afgesloten met de [Week van de Verbinding](#), een door het KMC in het leven geroepen week over de stad verspreid, waar wij programmeerden, coördineerden, faciliteerden en communiceerden. Tussen 25 juni en 1 juli was Delft getuige van uiteenlopende activiteiten in de binnenstad en buitenwijken rondom het thema. Theatervoorstellingen, lezingen, uitgiften van een [Glossy](#) en van de [stadspublicatie](#) van het onderzoeksrapport, museumrondleidingen, vieringen en herdenkingen. Een unieke week die zijn weerga niet kende en waar Delft en haar bewoners trots op waren.

Het hoogtepunt van de Week van de Verbinding was de afsluiting van het herdenkingsjaar op 1 juli 2024 in Museum Prinsenhof Delft. Samen met de gemeente organiseerden wij dit bijzondere evenement en brachten we mensen uit de hele stad samen met muziek, dans, spoken word, en een viering van vrijheid en verbinding.

Deze viering was meer dan een evenement; het was een symbool van de inclusieve samenleving waar we samen aan werken. Door deze viering hebben we niet alleen bewustwording gecreëerd, maar ook een gevoel van gemeenschap en gezamenlijkheid versterkt, waarmee we onze doelstellingen van verbinding en Inclusiviteit in de praktijk hebben gebracht.

HET CULTUURBUDGET: KANSEN VOOR LOKALE INITIATIEVEN

Het cultuurbudget was een essentieel onderdeel van ons project, omdat het ons in staat stelde om makers en kleinere organisaties op een toegankelijke manier te ondersteunen bij het ontwikkelen van hun eigen projecten. Door financiële middelen beschikbaar te stellen, hebben we niet alleen nieuwe culturele initiatieven mogelijk gemaakt, maar ook een platform gecreëerd voor verhalen over het slavernijverleden die anders wellicht onverteld zouden blijven. Het cultuurbudget zorgde ervoor dat de Delftse gemeenschap op een laagdrempelige manier betrokken werd bij het herdenkingsjaar, en droeg bij aan het vergroten van de bewustwording en de verbinding tussen verschillende groepen in de stad.

De bedoeling van het cultuurbudget was dat elk project een duidelijke link had met het slavernijverleden en toegankelijk zou zijn voor het publiek. Organisaties en makers konden maximaal €1.000 per project aanvragen. Aanvragers vulden een formulier in en, als hun project aan de voorwaarden voldeed, werden ze aanvankelijk uitgenodigd om hun project te pitchen op een van onze pitchavonden. Hoewel dit een mooie manier van interactie was, merkten we dat het proces hierdoor vertraagd werd. Daarom besloten we om de aanvragen voortaan via e-mail te beoordelen. In totaal zijn er 15 projecten gerealiseerd, elk met hun eigen unieke bijdrage aan het herdenkingsjaar. Hieronder treft u enkele voorbeelden van projecten die in Delft zijn uitgevoerd.

Delft Ontdekt Tentoonstelling (2 september – 1 oktober)

Dit bruisende tentoonstellingsprogramma in 38CC, met bijdragen van enthousiaste Delftenaren, liet een verscheidenheid aan boeiende elementen zien. Van presentaties van traditionele Surinaamse kledij, zoals Koto's en Pangj's, tot originele tekeningen uit de Suriman comic strip. Een bijzonder onderdeel was de aangrijpende animatiefilm Kunu van Onias Landveld, waarin acht verhalen over het slavernijverleden werden verteld. Deze tentoonstelling bood een breed publiek de kans om in aanraking te komen met het gedeelde verleden.

Storytelling workshop

Dit innovatieve storytelling-spel, begeleid door theatermaker Petra Ar dai en spoken word-dichter Jörgen Gario, nodigde deelnemers uit om met behulp van oeroude verteltradities en spel te reflecteren op de vraag: "Hoe leeft het slavernijverleden, 150 jaar na de afschaffing, door in het heden?" De groep van 10-15 deelnemers bouwde samen vanuit persoonlijke herinneringen een fantasiewereld, waarin nieuwe manieren van ontmoeten, overleggen en communiceren werden verkend. Het spel bood een krachtige ervaring waarin deelnemers hun eigen verbeelding gebruikten om over onderdrukking, geschiedenis en toekomst na te denken.

Jonge Delftse Talenten Brengen Susanna Du Plessis tot Leven

Een groep talentvolle Delftse jongeren bracht het aangrijpende verhaal van Susanna Du Plessis, een beruchte plantage-eigenaar, tot leven via een voorstelling vol dans, zang en spel. Deze voorstelling gaf een verrassende blik op een belangrijk deel van onze geschiedenis en bood jong talent de mogelijkheid om op het podium te stralen terwijl ze het publiek een nieuwe dimensie van het slavernijverleden lieten zien.

Podcast over Identiteit en Geschiedenis

Deze podcast richtte zich op de invloed van identiteit, met name vanuit het perspectief van minderheden in Nederland. Deelnemers onderzochten hoe het slavernijverleden hun identiteit mede heeft gevormd en hoe dit in het dagelijks leven doorwerkt. Door het onderwerp van identiteit te koppelen aan de erkenning van Nederland als slavenhandelaar en kolonisator, bracht de podcast nieuwe inzichten en persoonlijke verhalen naar voren die voor een breed publiek toegankelijk waren.

Reflectie

Het cultuurbudget heeft een cruciale rol gespeeld in het realiseren van ons doel om bewustwording rondom het slavernijverleden te vergroten en de gemeenschappen in Delft dichter bij elkaar te brengen. Door kleinere organisaties en individuele makers op een laagdrempelige manier te ondersteunen, konden zij hun eigen initiatieven ontwikkelen en uitvoeren.

Dit heeft geleid tot een rijk scala aan activiteiten die Delftenaren de mogelijkheid gaven om stil te staan bij een belangrijk en vaak onderbelicht deel van onze geschiedenis. Voor een volledig overzicht van alle projecten en activiteiten die dankzij het cultuurbudget zijn gerealiseerd, kunt u een kijkje nemen op www.delftontdekt.nl/agenda.

TOTAAL BEREIK

Hieronder is een overzicht weergegeven van het totaal bereik van de activiteiten die wij hebben georganiseerd, gecoördineerd en/of hebben gefaciliteerd. Het is een schatting waarbij we uit zijn gegaan van gemiddeld aantal bezoekers per activiteit

Nr	Activiteiten	Bereik
1.	11x Stadsgesprekken	550
2.	15x Particuliere initiatieven via cultuurbudget	600
3	Presentatie Onderzoek	150
4.	Delft maakt excuses (offline & online)	300
5.	Week van de Verbinding (7 events)	1500
	Totaal	3100

Al met al kijken wij verheugd terug op deze periode van kwartier maken en de hoeveelheid mensen die is bereikt tijdens de verschillende activiteiten in de stad.

BORGING

Borging van dit thema binnen Delft is zonder meer belangrijk. Zowel het platform DelftOntdekt als de betrokken KMC-organisaties spelen daar een belangrijke rol in.

DELFT ONTDEKT PLATFORM

Tijdens het herdenkingsjaar richten wij het platform DelftOntdekt op. Via de [website](#) en [Instagram](#) account konden Delftenaren en geïnteresseerden goed op de hoogte blijven van alle ontwikkelingen in Delft rondom het thema.

Ook na het herdenkingsjaar blijft DelftOntdekt een belangrijk communicatiekanaal. Het draagt bij aan de borging en inspireert Delftenaren om meer te weten te komen over het thema, gerelateerde evenementen te bezoeken of om zelf activiteiten te ontplooiën om de bewustwording binnen de stad te vergroten.

Alhoewel het herdenkingsjaar achter de rug is blijft DelftOntdekt nog in de lucht! Immers zijn er aan twee adviezen gehoor gegeven (excuses en stadsvriendelijke publicatie), maar hebben we nog 3 adviezen te gaan! Goed om daarbij te vermelden dat we nog steeds nauw optrekken met de gemeente. We zijn momenteel in gesprek om te verkennen hoe we 1) een jaarlijkse herdenking kunnen inbedden 2) de herdenkingsplek kunnen realiseren en 3) integraal beleid kunnen ontwikkelen voor een inclusieve en diverse samenleving.

We zijn dus nog niet klaar met kwartier maken, maar zijn net pas begonnen!

INTERNE VERANDERINGEN BINNEN KMC – ORGANISATIES

Kwartier maken heeft effect op organisaties aangesloten bij het KMC, zowel intern als voor het aanbod van deze organisaties in onze stad. Graag wilde we als KMC-werkgroep gelegenheid geven aan de betrokken organisaties om aan te geven wat zij zoal hebben gedaan tijdens het herdenkingsjaar. Met die rede hebben we een vragenlijst gestuurd naar de betrokken KMC-organisaties om erachter te komen wat zij zelf hebben bijgedragen en hebben ervaren gedurende het herdenkingsjaar juli 2023-juli 2024. Zij konden iets aangeven over interne- en externe veranderingen of bijdragen. Op de volgende pagina's vindt u een impressie van hetgeen gezegd is en wat zij zelf hebben gedaan aan activiteiten voor de Stad.

STICHTING CANIDREAM

Stichting CANIDREAM organiseert sinds 2022 zowel in de binnenstad als de buitenwijken activiteiten rondom Keti Koti. Het herdenkingsjaar heeft ons als organisatie ook doen nadenken hoe wij het bewustzijn onder jongeren kunnen doen vergroten, via onze onderwijsactiviteiten en ons wijkaanbod. Onze slavernijexpositie is doorontwikkeld en heeft een roadshow gemaakt in Delft. Maar er is nog genoeg werk te doen. Een mooie uitdaging die we graag met onze partners aangaan.

Glenn H.S. Weisz, directeur-bestuurder CANIDREAM

Organisatie	Activiteit	Datum	Betrokken partners
CANIDREAM Theater de Veste	Regie en productie Theater voorstelling o.m. i.s.m. Jetty Mathurin. 1873: Verbinden door te Verbreken.	24 Juni 2022	Theater de Veste
CANIDREAM	Keti koti herdenking en viering in de Buitenhof	1 juli 2024	Rode Feniks
CANIDREAM	Dialoogavond Keti Koti – Dia di Lucha pa Libertat	30 juni 2023	Theater de Veste
CANIDREAM	Keti koti herdenking en viering in de Buitenhof	1 juli 2023	Rode Feniks
CANIDREAM Theater de Veste	Dialoogavond & Bevrijdingsconcert feat. o.m. Dr Fennike Wekker, Kenneth Herdigein, Glenn Weisz, Orkest, Denise Jannah, Jersey Isenia, Borger Breeveld, Ed Rust, Oscar Harris	28 juni 2024	Theater De Veste
CANIDREAM DOK	Vrij Vertelt. Project waarbij ISK scholieren, reflecteerden op vrijheid, kunst (dans, schildering, spoken word) hierover maakten en hier een opvoerden bij het bijzonder eindevent	29 juni 2024	DOK & Delfts Peil
CANIDREAM Rode Feniks	Keti koti herdenking en viering in de Buitenhof	30 juni 2024	Rode Feniks
CANIDREAM	Roadshow in Delft van de Keti Koti expositie van CANIDREAM - Delft Ontdekt expo (38CC) - Gemeente Delft stadskantoor	2023 - 2024	38 CC Gemeente Delft
CANIDREAM	Centrale coördinatie Week van de Verbinding 2024 als afsluiting herdenkingsjaar	25 juni – 1 juli 2024	Gemeente Delft KMC-partners

DELFTSPEIL

Binnen de stichting DelftsPeil en Cultuurhuis is er nog meer bewustwording ontstaan en een maatschappelijke urgentie. Jonge deelnemers met Caribische roots van begin twintig maken een transitie door rond hun identiteit en dat hebben de voorstellingen veroorzaakt.

Ook binnen het team is er een grote betrokkenheid en aandacht ontstaan rond de doorwerking van het slavernijverleden in de huidige samenleving van vandaag de dag. Discriminatie en uitsluiting bestaan nog steeds, het past bij onze missie en visie om daar programma over te maken. Dat gaan we nu in gang zetten.

Vanuit DelftsPeil gaan we concreet aan de slag met twee projecten/programma's, onder de noemer 'Wat de wind ons vertelt' en 'Draden van ons slavernijverleden'. Belangrijk is dat in het kader van bewustwording dat nu pas echt begint. Financiën zijn om initiatieven uit de samenleving te blijven ondersteunen, naast aandacht en commitment.

ACTIVITEITEN HERDENKINGSJAAR

Organisatie	Activiteit	Datum	Betrokken partners
DelftsPeil Cultuurhuis	Bezoek met 30 bewoners aan Plantage van onze voorouders in Theater de Veste	Oktober 2023	Theater de veste
DelftsPeil Cultuurhuis	Bezoek met 30 bewoners aan musical Boni in Theater de Veste	November 2023	Theater de veste
DelftsPeil Cultuurhuis DOK	Vrij Vertelt 3 korte films over vrijheid. Waarvan 1 film over de familiegeschiedenis van de familie Jouwe Presentatie Meemaakpodium	29 juni 2023	DOK, CanIdream, Delft voor Elkaar
38CC	To Sea at the crossroads in de wijken kunstenaar Lisandro Suriel	Oktober 2023 - januari 2024	DelftsPeil Cultuurhuis, kunstenaar in contact gebracht met enkele bewoners Theater de veste
DelftsPeil Cultuurhuis	Voorstelling Tula & Julliet bezocht met bewoners	Oktober 2024	
DelftsPeil Cultuurhuis	Kom op verhaal, wekelijkse bijeenkomsten met ruimte voor het ophalen van verhalen. Hier is aandacht voor het slavernijverleden geweest onder leiding van Marjet Roerink.	2023 2024	
DelftsPeil Cultuurhuis	Wat de wind ons vertelt Intergenerationele voorstelling en educatie over het slavernijverleden en hoe dat nog vandaag de dag doorwerkt.	2024 2025	Theater de veste
DelftsPeil Cultuurhuis Stg. Vila maecenitas	Draden van ons slavernijverleden, groot wandkleed van 35 meter waar in de provincie Zuid-Holland aan wordt gewerkt.	2025	Oude en nieuwe kerk Museum prinsenhof Delft

Nathalie van der Hak, artistiek directeur

DOK

DOK, de bibliotheek van Delft, heeft als missie om vanuit ontmoeting en dialoog Delftenaren te inspireren tot ontwikkeling en hiermee bij te dragen aan een gelijkwaardige samenleving. We zetten ons daarom in als organisatie om bij te dragen aan diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid. We hebben het thema slavernij opgenomen in onze educatieve collectie en blijven dit door ontwikkelen, ook hebben we ons door het programma Vrij Vertelt verder bekwaamd in co-creatie en dialoog gericht werken en dit gaan we samen met Cultuurhuis in 2025 verder verdiepen. Onze betrokkenheid bij het KMC en de activiteiten die we samen organiseerden heeft ons in contact gebracht met organisaties en bewoners waar we de komende jaren mee samen blijven werken.

Activiteiten Herdenkingsjaar

Op collectie:

- Er zijn extra boeken aangeschaft binnen het thema Slavernij.
- Het thema Slavernij is als vast thema opgenomen in de themaroute op de informatieve afdeling.
- Er was een thematafel (ruim een half jaar in 2023 en 2024) op de afdeling informatief en in mei en juni is er een themapresentatie i.v.m. Staat van Delft op 31 mei 2024.
- Nog op de horizon: samenwerking met gastadviseur op de inhoud van het thema Slavernij.
- Leesclub en filmvertoning rond boek Sonny boy van Annejet van der Zijl. In samenwerking met filmhuis Lumen.

Op programmering:

- Tijdens Boekenweek was Raoul de Jong bij ons, hij vertelde ook over zijn Surinaamse roots en het slavernijverleden van zijn voorouders.
- Kinderboekenschrijfster Mylo Freeman richtte de Black Barbie-tentoonstelling in. Hierbij hoorde ook een tekenworkshop en speelmiddag.
- Ria Garden heeft twee evenementen bij ons georganiseerd rondom het slavernijverleden:
  - o Delfts Forum - 'Wie is je vader, wie is je moeder'
  - o Tori oso (verhalenhuis): Alleenstaande vaders laat je horen!
- OPEN was locatie voor de nieuwjaarsborrel van het Kwartiermakerscomité Slavernijverleden Delft (KMC).
- OPEN was locatie voor de presentatie van het Delftse onderzoek naar het slavernijverleden.
- De Staat van Delft van 31 mei 2024 had als thema het slavernijverleden.
- OPEN was de locatie voor de afsluitende bijeenkomst voor de cursus 'gedeeld verleden, gezamenlijke toekomst'.
- OPEN was de locatie van een van de stadsgesprekken georganiseerd vanuit het KMC.
- We nemen deel aan de organisatie van Keti Kofi vanuit Buitengewoon (samen met de partners).

Meemaakpodium

- Binnen het Meemaakpodium zijn we samen met bewoners en partners cultuur gaan maken in Delft-West. Met als thema 'Vrijheid' zijn bewoners aan de hand van eigen verhalen maken samen met DOK medewerkers en makers een voorstelling, lied, dans, etc. gaan maken. Het thema slavernijverleden speelde een belangrijke rol. Op zaterdag 29 juni komt dat allemaal samen in OPEN bij de feestelijk bijeenkomst 'Vrij Vertelt'. Het Meemaakpodium is een samenwerking met DelftsPeil en Canidream.

Yuri Matteman, directeur-bestuurder

MUSEUM PRINSENHOF DELFT

Voor het Museum Prinsenhof Delft is het onderzoeksrapport dat in aanloop naar het herdenkingsjaar is gepresenteerd, het begin. Het museum bouwt verder op de uitkomsten van dit broodnodige rapport en is gestart met een onderzoek naar de eigen collectie. Nu al biedt het museum de rondleiding 'Sporen van slavernij. Ontdek de verhalen van ons gedeelde verleden'. In 2025 zal het museum sluiten voor een verbouwing. Ondertussen gaat het onderzoek naar de collectie verder. In het vernieuwde museum tonen we hoe Nederlandse iconen - Willem van Oranje, Delfts Blauw en Delftse Meesters - in deze stad tot bloei konden komen door de dynamische interactie tussen Delft en de wereld. En hoe slavernij hier onlosmakelijk mee verbonden is. Daarmee zorgen we met elkaar voor completere verhalen in onze stad.

Pia Westgren – Educator Museum Prinsenhof Delft

ACTIVITEITENPROGRAMMA MUSEUM PRINSENHOF DELFT

Organisatie	Activiteit	Datum	Betrokken partners
Museum Prinsenhof Delft	Rondleiding Sporen van Slavernij - Ontdek de verhalen van ons gedeelde verleden	Vanaf 1 juli 2024 1x per maand op zondag als instaprondleiding & op aanvraag	Shahaila Winklaar & Madeleine Maatstap
	Afsluiting herdenkingsjaar & viering Keti Koti	1 juli 2024	Gemeente Delft
	Rondleiding De Delftse Blik op je veilig voelen - bijdrage community Nazaten van kolonialisme uit het Caribisch gebied.	Vanaf 29 juni 2023: 1x per maand op zondag als instaprondleiding & op aanvraag	
	Buitententoonstelling De Delftse Blik op je veilig voelen met bijdrage community Nazaten van kolonialisme uit het Caribisch gebied.	Locatie Oude Delft: 20 november 2022 – 24 april 2023 Locatie Winkelcentrum De Hoven: 1 juli 2024 – 31 augustus 2024	
	Kunstwerk MALAWA/ NANKIM (Grootmoeder) van Hozan Zangana, met	20 november 2022 – 21 juni 2024	

THEATER DE VESTE

In de genoemde periode heeft Theater de Veste een breed scala aan activiteiten gepresenteerd; er werden verscheidene dialoogtafels georganiseerd, waarbij stadsbewoners met elkaar in gesprek gingen over het slavernijverleden, samen een maaltijd deelden, gecombineerd met lezingen, muziek, spoken word en het delen van rituelen. Daarnaast werd er in de grote zaal van het theater een breed aanbod aan voorstellingen en concerten gepresenteerd, dit waren onder andere De Plantage van onze voorouders van Orkater, het theaterstuk De Smeekbede en Boni de Musical van Stichting Doewet en Het Zuidelijk Toneel. Stichting Lespeki presenteerde een bijzondere en aangrijpende theaterproductie gespeeld door jongeren uit Delft: De Plantage van Susanna du Plessis. Samen met Stichting CANIDREAM werden rond de datum van 1 juli twee grote producties gepresenteerd: Keti Koti 1873: verbinden door te verbreken (2022) en het Bevrijdingsconcert Keti Koti/ Dia di lucha pa libertat (2024). Het aanbod werd zeer goed en laagdrempelig bezocht. Daarnaast vond in het theater de Conferentie Slavernijverleden en een inclusieve toekomst plaats door Werkgroep Herdenking Slavernijverleden van het Vrouwen in Delft platform. Theater de Veste zet als plek van ontmoeting, dialoog en podiumkunst de presentatie van aanbod rond het slavernijverleden structureel voort.

Marijtje Pronk, directeur-bestuurder

PROGRAMMA THEATER DE VESTE 2022 T/M JULI 2024

Organisatie	Activiteit	Datum	Betrokken partners
Theater de Veste	Keti Koti 1873: verbinden door te verbreken	24 juni 2022	CANIDREAM
	Dailoogavond Keti Koti / Dia di Lucha pa Libertat	29 juni 2023	CANIDREAM
	Orkater – Theaterversie van de Keti Koti Tafel	26 oktober 2023	Orkater & Stichting Keti Koti Tafel
	Orkater – De plantage van onze voorouders	26 oktober 2023	Orkater
	Het Zuidelijk Toneel e.a. – Boni de Musical	18 november 2023	Zuidelijk Toneel e.a.
	Dionne Verwey, Krisjan Schellingerhout e.a. - De Smeekbede	6 december 2023	
	Conferentie Slavernijverleden en een inclusieve toekomst	6 april 2024	Werkgroep Herdenking Slavernijverleden van het Vrouwen in Delft Platform
	De Plantage van Susanna Du Plesis	26 juni 2024	Stichting Lespeki
	Dialogtafel en bevrijdingsconcert - Keti Koti & Dia Lucha Pa Libertat	28 juni 2024	CANIDREAM

VROUWEN IN DELFT PLATFORM

Het Vrouwen in Delft platform is een samenwerkingsverband van Delftse vrouwen en initiatieven met als doel om de positie van vrouwen en meisjes in Delft te verbeteren (in de breedste zin van het woord).

Het is opgericht in september 2016 door Soroptimistclub Delft – zie www.soroptimist.nl/nl/clubs/west-nederland/delft/. We komen 8 à 10 keer per jaar samen. 1 keer per jaar organiseren we een gezamenlijk event in de week van internationale vrouwendag en zijn ook betrokken bij 'Orange the World'.

Sinds 2021 zijn we actief met het bevorderen van de erkenning van het Slavernijverleden, voorkoming en bestrijding van racisme en discriminatie en aandacht voor de slavernij in de huidige tijd. Het is dan ook logisch dat we deelnemen aan het KMC en activiteiten blijven ontwikkelen. Het thema is een terugkerend onderwerp op de agenda van de maandelijkse bijeenkomsten. Gezien de belangstelling voor de geschiedeniscurcus willen we graag een vervolg hieraan geven. Vanuit de samenwerking in het KMC zijn er waardevolle en laagdrempelige contacten ontstaan. Bij de deelnemers van het Vrouwen in Delft platform en de grote kring deelnemers aan onze activiteiten is de bewustwording van de doorwerking van het verleden in het heden gegroeid. Wij hebben als platform een brede vertegenwoordiging in diverse netwerken, dat we zeker kunnen inzetten bij het vergroten van het draagvlak. Onze transculturele kennis en netwerk zetten we graag stad breed in.

KAY PAPER
TRANSLATING CULTURAL EVOLUTION
INTO HIGH QUALITY GARMENTS

Activiteiten Vrouwen in Delft platform

De geschiedeniscurcus "Gedeeld verleden en gezamenlijke toekomst" (over West en Oost) van 9 maandagavonden in het CLD met certificeringsavond in DOK/OPEN. September tot en met december 2023 inclusief een museumbezoek.

De belangstelling was groot onder docenten, maatschappelijk werkers, gidsen en inwoners. Voor de raadsleden was de maandag niet ideaal en zij kijken uit naar een nieuwe reeks. Een deel van de deelnemers van deze cursus kwamen ook naar de Stadsgesprekken.

Organisatie	Activiteit	Datum	Betrokken partners
Vrouwen in Delft	Museumbezoek Rijksmuseum Amsterdam Tentoonstelling Slavernij	16-7-2021	
	Stadswandeling (incl. externen)	10-09-2021	Nancy Jouwe
	Presentatie "Van wie is de geschiedenis van slavernij in Nederland?"	24-09-2021	Nancy Jouwe
	Presentatie "Moderne Slavernij" n.a.v. haar boek 'De Hoofdvrouw'	24-09-2021	Helen Skinner
	Oprichting werkgroep "Slavernij verleden/heden"	24-09-2021	Helen Skinner, Wilma Broeseliske, Sherida Biswane, Tirza Drisi
	Deelname Digitaal gesprek Slavernijverleden Delft	25-01-2022	
	Brainstorm "Vrouwen en de Slavernij"	11-02-2022	
	Deelname gesprek Slavernijverleden in Delft: Wilma Broeseliske en Helen Skinner starten deelname KMC	22-02-2022	
	Museumbezoek "A Black Hole is Everything a Star Longs to Be-Kara Walker in Tilburg	05-04-2022	
	Transculturele Systemische opstelling Slavernijverleden	29-04-2022	Wilma Broeseliske en Atekeh Raisi
Presentatie en Brainstorm activiteiten vanuit Vrouwen in Delft	03-06-2022 en 21-10-2022		

Organisatie	Activiteit	Datum	Betrokken partners
Vrouwen in Delft	Presentatie Tracing my roots	13-01-2023	Tirza Drisi
	Gesprek leerlingen/docenten over vergroten informatie koloniale geschiedenis binnen het onderwijs	Januari t/m juni 2023	Stanislascollege
	Deelname stadsgesprek en voortzetting in maandelijks overleg	16-03-2023	KMC
	Deelname stadsgesprek en voortzetting in maandelijks overleg	24-05-2023	KMC
	Workshop hoofdhoek/angisa vouwen	28-06-2023	Tirza Drisi & Abtswoude bloeit
	10 avonden in CLD cursus " Inclusieve geschiedenis" over het Slavernijverleden voor docenten, gidsen, maatschappelijk werkers, inwoners en raadslieden. Certificering in DOK	04-09-2023 t.m. december 2023	Helen Skinner, CLD en St. Gedeeld Verleden en gezamenlijke toekomst, DOK/OPEN
	Congresdag met Glenn Helberg (transcultureel systemisch psychiater) en Marian Markelo (Winti-priesteres) Hoe het verleden doorwerkt in het heden	06-04-2024	Theater de Veste
	Lezing "Racisme en Discriminatie in de multiculturele Nederlandse samenleving"	22-03-2024	Tirza Drisi
	Dialogotafel "Insluipende Uitsluiting"	26-04-2024	Helen Skinner en Robina Joemmanbaks
	Voorstelling "De Plantage van Sussana Du Plessis" door jongeren	26-06-2024	Theater de Veste, St. Lebski, Helen Skinner
	Activiteiten bezoeken in Rotterdam, Den Haag, Amsterdam en Utrecht/ artikelen, onderzoeken, films, boeken, waardoor er ook contacten met die steden zijn ontstaan en verdiept.	Doorlopend uitwisseling in groepsapp	

Namens de Coördinator & Werkgroep Vrouwen in Delft platform Wilma Broeseliske

38CC

Het was op veel manieren erg leerzaam om met personen uit de Surinaamse gemeenschap in Delft samen te werken. Als organisatie hebben wij met name inhoudelijk ook veel geleerd over de historische en culturele aspecten van de Surinaamse cultuur, onder andere middels een presentatie van traditionele Surinaamse kledij bekend als Koto's, en omslagdoeken genaamd Pang'i's. Daarnaast zijn wij tijdens het project Beyond Memories in contact gekomen met Manon Portos Minetti (die/hen/2spirit), een Uruguayaans-Nederlandse amerikanist en programmamaker, gespecialiseerd in koloniaal geweld in de Amerika's en het Caribisch gebied. Manon begeleidde de panel talk die wij organiseerden ter afsluiting van de tentoonstelling To Sea at the Crossroads. Manon bleek erg goed te passen bij onze organisatie en is inmiddels een van onze nieuwe bestuursleden.

Jip, co-directeur-curator 38CC

Activiteiten 38CC

Het project Beyond Memories van 38CC bood een breed scala aan activiteiten en was een van de hoogtepunten van het herdenkingsjaar. Zo vond de tentoonstelling Delft ontdekt plaats, waarin Delftenaren creatieve bijdragen leverden zoals Surinaamse kunst, de animatiefilm Kunu en het stripalbum Suriman.

De tentoonstelling To Sea at The Crossroads, samengesteld in samenwerking met Lisandro Suriel uit Sint-Maarten, bracht verhalen tot leven met fotografie, performances en panelgesprekken, en kende een indrukwekkende opening met gasten zoals ambassadeurs en Kamerleden.

De wijkententoonstelling maakte kunst toegankelijk op zeven locaties in de openbare ruimte in Delft, wat zorgde voor een breed bereik.

Het publieksprogramma omvatte onder meer een storytelling-workshop, open mic-avonden en kinderactiviteiten zoals schilderworkshops. Speciaal voor jongeren werd Nathan & Wieke's Chosen Family Salon georganiseerd, met creatieve activiteiten rond het thema familie. Tot slot bood de Jumbie verhalenmiddag een veilige ruimte voor het delen van volksverhalen en spirituele herinneringen, wat het publiek inspireerde tot reflectie en dialoog.

Met deze veelzijdige programmering trok het project Beyond Memories ruim 2200 bezoekers, waarmee het een belangrijke bijdrage leverde aan bewustwording, verbinding en inclusie in Delft.

Organisatie	Activiteit	Beschrijving	Datum
38CC	Workshop Waar kom je vandaan?	Creatieve collages met Delftse studenten over identiteit en achtergrond.	29 augustus 2023
	Delft Ontdekt	Tentoonstelling door Delftenaren met bijdragen zoals Surinaamse kledij en de animatiefilm Kunu.	2 september - 1 oktober 2023
	Fototentoonstelling in wijken	Kunstwerken in de openbare ruimte op zeven locaties in Delft.	Vanaf 2 september 2023
	Storytelling-workshop	Workshop over gedeelde verhalen en toekomstperspectieven.	Tijdens Delft ontdekt (september 2023)
	Presentatie Suriman deel 2	Lancering van een nieuw stripalbum over slavernij door Renate Stüger en Sai Rodrigues.	Slotmiddag Delft Ontdekt (30 september 2023)
	To Sea at The Crossroads	Tentoonstelling van Lisandro Suriel met fotografie, performances en panelgesprekken.	14 oktober 2023 - 7 januari 2024
	Jumbee verhalenmiddag	Vertelsessies over volksverhalen en spiritualiteit binnen de Afrikaanse diaspora.	Tijdens To Sea at The Crossroads (oktober 2023)
	Kinderworkshops Geesten schilderen	Creatieve schilderworkshops voor kinderen geïnspireerd door de tentoonstelling.	20 en 21 oktober 2023
	Open Mic avond Grootpraak	Open podium voor jongeren rond het thema "waar kom je vandaan?".	24 november 2023
	Panel talk en performance	Afsluitend panelgesprek met kunstenaars en een performance-drieluik over koloniale geschiedenis.	7 januari 2024
Chosen Family Salon	Creatieve avond met jongeren over familie, inclusief film, livemuziek en kunst.	8 januari 2024	

PRAATPLAAT KMC

Na al de stadsgesprekken wilden we ook een visuele weergave maken van wat er allemaal aan onderwerpen, gebeurtenissen en samenwerking tot stand is gekomen vanaf 2022 tot 1 juli 2024.

Een praatplaat waar je betrokken partijen kunt zien op weg naar 'Delft in balans brengen' met haar onbelichte verleden. Waar kwamen we vandaan en waar zijn we naar toe op weg.

Wat staat ons nog te doen om te verwezenlijken in de stad om een inclusieve samenleving te worden?

We hebben met Paul Micolo, de kunstenaar, drie mooie gesprekken gehad waaruit deze praatplaat is ontstaan, die we in onze vervolgactiviteiten kunnen blijven gebruiken.

KMG

VERLEDEN HEDEN TOEKOMST

ADVIEZENBRIEVEN KMC AAN COLLEGE EN RAAD

Het Kwartiermakerscomité Delfts heeft sinds haar oprichting in totaal 3 adviezen brieven gestuurd aan het college en de raad.

Erste brief aan de raad in juni 2022

Brief: De stand van zaken van het slavernijverleden van Delft en vervolg hierop vanuit kwartiermakers comité slavernijverleden Delft.

Aan Raadsleden, Commissieleden en het College van B&W Delft

Datum: 28 juni 2022, Delft

Beste Raadsleden, Commissieleden en College van B&W,

Nu de nieuwe raad zitting heeft genomen en de wethouders geïnstalleerd zijn, lijkt het ons van het kwartiermakers comité slavernijverleden van Delft, een goed moment om het volgende onder uw aandacht te brengen n.l. de stand van zaken omtrent de in 2023 uit te voeren herdenkingsjaar, 150 jaar afschaffing van de slavernij in het Koninkrijk der Nederlanden en het vervolg hierop voor de stad Delft.

Korte inleiding

Vanaf 1 juli 2021 is er aandacht besteed op politiek niveau aan dit onderwerp (ingebracht door Christen Unie) en zijn er vragen gesteld over het slavernijverleden van de stad Delft.

De voormalige wethouder emancipatie heeft in overeenstemming met het college deze vragen beantwoord en aangegeven te willen weten wat er in de stad leeft ten aanzien van het slavernijverleden van de stad Delft.

Christen Unie, D66 en GroenLinks hebben daarna het initiatief genomen om een discussie notitie samen te stellen (16-11-2021). Deze notitie is in de zitting van de commissie Economie Financiën en Bestuur van 18-01-2022 besproken. Naderhand hebben de initiërende partijen de burgers en organisaties in de stad uitgenodigd voor twee stadsgesprek.

De doelstelling van het stadsgesprekken was, om samen met ideeën en initiatieven te komen om het slavernijverleden van Delft:

- 1) een structurele vorm van aandacht te geven en
- 2) ook om invulling te geven aan, de herdenking van het 150ste herdenkingsjaar van de afschaffing van de slavernij in het Koninkrijk der Nederlanden, in 2023. De stadsgesprekken werden gehouden op 25-1-2022 (online) en 22-02-2022 (Genestetkerk) en is er een kwartiermakers comité gevormd. Verslagen van deze stadsgesprekken vindt u in bijlage 2.

A large, vibrant floral arrangement is the central focus, featuring a mix of yellow and white flowers. The bouquet includes several large yellow roses, numerous smaller yellow daisies, and many tiny white daisies. Green foliage, including long, thin leaves, is interspersed throughout the arrangement. A white ribbon is draped across the middle of the flowers, bearing a Dutch inscription. The background is blurred, suggesting an outdoor setting with other people and structures.

"Ere aan hen die hebben gestreden
en het leven hebben gelaten in de kolonies"

Waarom vinden wij, van het kwartiermakers comité, het belangrijk dat de stad haar verleden en dus ook haar slavernijverleden leert kennen, herkennen en erkennen?

1. Omdat het Delfts slavernijverleden onlosmakelijk verbonden is met de geschiedenis van onze stad. Als de derde stad van Holland en zittingsplaats van de kamers van het Verenigde Oost-Indische Compagnie en het Compagnie- en West- Indische Compagnie heeft de stad Delft, het stadsbestuur, vooraanstaande burgers rijkelijk verdiend aan de VOC- en WIC-handel, inclusief de slavernij (deels overgenomen uit de discussie notitie).
2. Overall in de stad zijn er nog sporen te zien van het slavernijverleden. Hiernaar moet onderzoek gedaan worden. Een onderzoek is belangrijk, omdat door het verleden van de stad te kennen, er beter richting kan worden gegeven aan de toekomst van de stad.
3. Delft dankt haar heden ook aan haar verleden. In 2019 is een deel van onze stadsgeschiedenis herdacht n.l. 'De Gouden Eeuw', waarin wat aandacht is gegeven aan het slavernijverleden van Delft. Dit was een goed begin, maar wij willen graag doorpakken door in 2023 stil te staan bij de herdenking van 150 jaar afschaffing van het slavernijverleden in het Koninkrijk der Nederlanden. Een uitgelezen moment om de andere kant van de 'De Gouden Eeuw' tijd te belichten. Zo brengen we de geschiedenis van Delft in evenwicht.
4. De stad Delft dankt haar welvarendheid uit die dagen onder anderen aan mensen die onder dwang deze 'economische prestaties' mogelijk hebben gemaakt. Economisch gewin ging boven het welzijn van de mensen.
5. Wij vinden het belangrijk dat Delftenaren zich bewust zijn van het feit dat slavernij toen fout was en nu nog steeds en gelukkig hebben wij universele verklaring van de mens tot onze beschikking om elkaar daaraan te herinneren. Mensen tot slaaf maken is een fundamentele schending van het recht op een vrij leven. Ontzegging van eigen beslissingsbevoegdheid is een vergrijp tegenover individuen tot op de dag van vandaag.
Zie: De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Wettelijk artikel uitzoeken
6. Het onnoemelijke leed wat de tot slaafgemaakten ervaren hebben, kunnen wij als raad, college en stad door er samen aandacht aan te besteden, belichten. Waardoor wij allemaal in het hier en nu, het slavernijverleden van Delft toen, nu een plek kunnen geven. Bij nabestaande van beide kanten kan dit een gevoel van erkenning geven en kunnen wij samen ruimte maken voor verzoening en verbinding.

Coalitieakkoord

Graag refereren wij aan het coalitieakkoord 'Delft kansrijk voor iedereen'.

Delft moet nu en in de toekomst een rechtvaardige, veilige, toegankelijke, diverse en inclusieve stad zijn, waar mensen oog hebben voor elkaar en zich niet verloren voelen. Een stad waar je niet eenzaam hoeft te zijn, maar ruimte en gelegenheid hebt om anderen te ontmoeten. Een stad waarin we mensen bij elkaar brengen en uitsluiting tegengaan. Een stad waar we stilstaan bij historisch onrecht zoals het slavernijverleden. En waar we kansen vergroten en mensen helpen om het beste uit zichzelf te halen (zie pagina 10 van het coalitieakkoord).

Wij sluiten ons graag aan bij de bovengenoemde ambities uit het coalitieakkoord. Wat wij ook onderschrijven is het volgende citaat uit de discussie notitie CU, D66, GL aan raad en college B&W gemeente Delft 'Het Slavernijverleden van Delft' 16-10-2021. Daarom een oproep aan het bestuur van de stad, raad en college, om zich over dit belangrijke onderdeel van de geschiedenis van de stad Delft uit te spreken en samen met een breed draagvlak richting te geven aan acties die leiden tot inbedding van dit historische hoofdstuk in de Delftse geschiedschrijving. d.m.v. bijvoorbeeld onderzoek, wandelgidsen en -routes, boeken, films etc. Het bestuur van de stad wordt zo een vliegwiel om het herdenkingsjaar 2023 voor te bereiden.

Afgelopen vrijdag 24-6-2023 heeft CANIDREAM in samenwerking met Theater de Veste in het theater een prachtige avond verzorgd genaamd Ketikoti 1873 verbinden door te verbreken. Een avond met inspirerende sprekers, een informatieve tentoonstelling en een voorstelling waarin herdenking en viering, verleden en toekomst samen kwamen. De reacties uit de stad waren overweldigend en de aanwezigen vroegen of dit een jaarlijks terugkerend event kan worden. Het was fijn dat de nieuwe wethouder emancipatie aanwezig was.

Wat willen wij?

Wij, als kwartiermakers, werken vanuit organisaties en met burgers uit de stad om invulling te geven aan het herdenkingsjaar '150 jaar afschaffing van de slavernij in het Koninkrijk der Nederlanden'. Net als diverse steden die ons al voor zijn gegaan n.l. Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht, Friesland, Groningen en Eindhoven etc.

Zien wij in Delft ook de noodzaak en urgentie dat de tijd is aangebroken om als Bestuur, Raad en stad aandacht te besteden aan dit onderwerp in de vorm van:

1. Onderzoek naar slavernijverleden van Delft. (De eerste duizend euro vanuit de stad is al geschonken aan de wethouder tijdens Ketikoti op 24 juni 2022).
2. Het vrij maken van middelen voor de invulling van het herdenkingsjaar 2023 en een slavernijmonument,
3. Toezegging van subsidies voor structurele aandacht voor jaarlijkse activiteiten b.v. Ketikoti, educatieve en sociaal-culturele projecten.

Graag willen wij dat u zich als College en Raad uitspreekt over boven genoemde wensen uit de stad Delft.

In september hopen wij een projectleider aan te kunnen stellen en gaan we starten met het invullen van de stads brede kalender 2023 met activiteiten voor 150 jaar afschaffing van de slavernij in het Koninkrijk der Nederlanden. Tevens houden wij in september een derde stadgesprek met alle vanaf het begin betrokken burgers en organisaties.

Hiermee hopen we u allen voldoende geïnformeerd te hebben en kijken wij uit naar uw antwoorden op onze wensen uit de stad. Mochten er vragen zijn dan kunt u te allen tijde contact met ons opnemen.

Met vriendelijke groet tekenen wij,

Kwartiermakers comité Slavernijverleden Delft,
Nathalie van der Hak, programmaleider Cultuurhuis Delft
Glenn Weisz, algemeen directeur Can I dream
Pia Westgren, educator Museum Prinsenhof Delft
Hester Scholvinck, hoofd presentatie en collectie Museum Prinsenhof Delft
Mirjam Wesselink, marketing, educatie & programmamaker Theater de Veste
Bas van Toledo, projectleider recreatie en toerisme Zuid-Holland
Wilma Broeselikse, Vrouwen in Delft Platform
Helen Skinner, Vrouwen in Delft Platform
Jip Hinten, 'Expositieruimte 38CC'
Carla Frayman, it FIT 's, art it FIT 's

ADVIEZENBRIEVEN KMC AAN COLLEGE EN RAAD

Het Kwartiermakerscomité Delfts heeft sinds haar oprichting in totaal 3 adviezen brieven gestuurd aan het college en de raad.

Tweede brief aan het college en de raad

Brief: Rapport slavernijverleden Delft en adviezen vanuit kwartiermakers comité slavernijverleden Delft.

Aan Raadsleden, Commissieleden en het College van B&W Delft

Datum: 29 september 2023

Beste Raadsleden, Commissieleden en College van B&W,

Korte inleiding

Op 28 juni 2022 hebben wij een brief aan u gestuurd betreffende 'de stand van zaken van het slavernijverleden van Delft en vervolg hierop vanuit kwartiermakers comité slavernijverleden Delft.'

Op 13-09-2022 briefkenmerk: 5271434 hebben van u een mooi antwoord ontvangen in zaken onze toenmalige vragen.

In deze brief willen wij onze adviezen kenbaar maken met betrekking tot het inmiddels uitgekomen 'Rapport slavernijverleden van Delft', geschreven door de onderzoekers Nancy Jouwe, Gerrit Verhoeven, Ingrid van der Vlis en met medewerking van Marion Claessens en Bas van der Wulp in juni 2023.

Nu het rapport heeft laten zien dat er feitelijke verbindingen zijn tussen Delft als stad in haar ontwikkeling en het slavernijverleden, is het tijd om onze aandacht te richten op 'hoe' om te gaan met deze feiten en deze op te nemen in onze huidige samenleving.

Het kwartiermakers comité heeft zich gebogen over deze vraag. In navolging van de lopende gesprekken tussen het Kwartiermakers comité en het College, willen wij u als Raad, Commissieleden en College van B&W de volgende adviezen meegeven op weg naar vervolg stappen met betrekking tot de uitkomsten van het bovengenoemde rapport.

'Delft zet een komma, geen punt'

Eerste advies: Excuus

Een officieel excuus tegenover hen die betrokken zijn geweest in directe zin (voorouders) en indirecte zin (nabestaanden) is van groot belang. Woorden die welgemeend uitgesproken worden, hebben de kracht om bevrijdend en helend te werken. Tevens ons gezamenlijk verleden in het heden openbaar te erkennen. Een excuus geeft ons de mogelijkheid een geschiedkundige disbalans in de geschiedenis van onze stad in evenwicht te brengen. In navolging van het excuus uitgesproken door koning Willem-Alexander en burgemeesters in andere steden gunnen wij ook de inwoners van Delft een welgemeend excuus gemaakt door onze burgemeester.

Tweede advies: een plek voor herdenking in de stad

Refererend aan uw brief kenmerk 5271434 d.d. 13-09-2022 adviseren wij uw standpunt te heroverwegen naar aanleiding van de uitkomsten van het bovengenoemde rapport.

Citaat uit uw brief: 'Ook komen we niet tegemoet aan uw vraag naar een lokaal monument ter herdenking van het slavernijverleden. Wij vinden dit zo belangrijk dat we van mening zijn dat dit alleen via een landelijk herdenkingsmonument de juiste aandacht en statuur kan krijgen. We steunen dan ook het voornemen van de landelijke overheid om een dergelijk nationaal monument te realiseren.'

Een fysieke plaats van herdenking in de stad geeft onze stad Delft een concrete mogelijkheid om haar bewustzijn over haar verleden te tonen. Een plaats waar we elk jaar naar toekunnen om de afschaffing van slavernij te herdenken en te vieren. Ook een plek waar mensen met elkaar kunnen zijn op hun eigen tijd door het jaar heen en niet te vergeten de educatieve functie voor schoolgaande kinderen om stil te staan bij het verleden en vooruit te kijken naar de toekomst.

Zo'n plek is niet alleen van belang voor burgers van onze stad, regio en landelijk, maar ook mondiaal. Hierdoor kunnen we laten weten niet alleen gedacht te hebben aan de tot slaafgemaakte zelf, maar ook aan hen die achterbleven in een ontwrichte samenleving elders. Immers er zijn visueel zichtbare resultaten te ervaren, die voort gekomen zijn uit een mondiale handel met alle effecten van dien.

Derde advies: Jaarlijkse herdenking

Een officiële herdenking in de stad door ons stadsbestuur en vertegenwoordigers uit haar maatschappelijk veld samen met burgers van Delft, getuigd van een bewuste en inclusieve historische benadering van onze gezamenlijke geschiedenis.

Wij adviseren u om deze stads brede herdenkingen een deel te laten worden van alle jaarlijkse herdenkingen op een waardige Delft kenmerkende manier. Waardig, betrokken en met een moment van gedenken aan alle slachtoffers door de eeuwen heen tot op de dag van vandaag!

Vierde advies: Breder en verder onderzoek

Het rapport heeft een niet benoemde kant van de Delftse geschiedenis aan het licht gebracht. Dit vraagt om een actieve houding m.b.t. integratie van deze feiten in onze stadsliteratuur. Wij adviseren u om een publieksversie te maken voor volwassenen en voor kinderen van het bovengenoemde rapport en een vervolgonderzoek.

Vijfde advies: Omarmen/insluiten via integraal beleidsontwikkeling

Ons advies is om integraal en inclusief beleid te ontwikkelen dat bijdraagt aan het bevorderen van kansengelijkheid in onze maatschappij. Het basis onderzoek geeft aanleiding tot omarming en insluiting van de feiten binnen onderwijs, cultuur, het maatschappelijk veld en bedrijfsleven.

Door verhalen en feiten over onze Nederlandse slavernijgeschiedenis aan het licht te brengen via onder meer het onderwijs en cultuur, zijn we als maatschappij in staat én verantwoordelijk om uitsluitingsmechanismen zoals discriminatie en racisme collectief aan te pakken. Het geeft de mogelijkheid om empathie en bewustwording over eigen verantwoordelijkheid en acties te ontwikkelen binnen de bovengenoemde beleidsvelden.

Wij hopen dat u zich als Raad, Commissie en College van B&W positief uitspreekt over het in werking stellen van bovengenoemde adviezen.

Vriendelijke groet,

Namens het Kwartier Makers Comité,

Sherwin Blijd
Wilma Broeselikse
Carla Frayman
Nathalie van der Hak
Jip Hinten
Coen de Jong
Marijtje Pronk
Glenn Weisz

Stadsprogrammeur Kwartiermakers comité
Vrouwen in Delft Platform
Art it FIT 's
Directeur-bestuurder DelftsPeil
Curator Expositieruimte 38CC
Curator Expositieruimte 38CC
Directeur Theater de Veste
Directeur-bestuurder CANIDREAM

ADVIEZENBRIEVEN KMC AAN COLLEGE EN RAAD

Het Kwartiermakerscomité Delfts heeft sinds haar oprichting in totaal 3 adviezen brieven gestuurd aan het college en de raad.

Derde brief aan het College van B&W in het kader van de kadernota.

Brief: Vervolg op de brief aan Raadsleden, Commissieleden en het College van B&W Delft d.d. 14 september 2023 betreffende rapport slavernijverleden Delft en adviezen vanuit Kwartiermakerscomité Delfts Slavernijverleden (KMC).

Aan: College van B&W Delft
Datum: 12 maart 2024

Geacht College van Burgemeester en Wethouders,

Op 19 december 2023 sprak burgemeester Marja van Bijsterveldt de prachtige en bijzondere woorden: "Wij sluiten onze ogen niet voor de betrokkenheid van onze voorgangers bij slavernij. Voor hun handelen bieden wij vandaag onze oprechte excuses aan". Hier waren nazaten van het slavernijverleden, medebewoners en partners van de stad bij aanwezig. Hiermee werd het eerste advies opgevolgd uit de brief van het Kwartiermakers Comité Slavernijverleden Delft (KMC) van 29 september 2023 jl. We kijken terug op een historisch en impactvol moment.

Delft heeft hiermee een komma gezet. Met deze brief gaan we verder in op de gegeven adviezen en hun realisatiemogelijkheden.

Samen verder

Het college gaat de excuses een vervolg geven en heeft daarvoor aan het KMC gevraagd met een nadere uitwerking te komen, in samenwerking met bewoners en partners in de stad. In de woorden van de burgemeester op 19 december: "Iedereen die hier vandaag aanwezig is, heeft zijn of haar eigen reis gemaakt naar hier en nu. Die reis, die is gestart bij onze voorouders, brengt ons allen naar waar we nu staan. We reizen nu samen verder. Op weg naar een gezamenlijke toekomst met meer kennis van ons gedeelde verleden".

Wat waren de adviezen:

1. Excuses
2. Een plek voor herdenking in de stad
3. Jaarlijkse herdenking
4. Breder en verder onderzoek
5. Omarmen/insluiten via integrale beleidsontwikkeling

Kwartiermakerscomité Delfts Slavernijverleden

Het Kwartiermakerscomité Delfts Slavernijverleden is sinds augustus 2022 gestart met het maken van kwartier in Delft. Sindsdien zijn er meerdere stadsgesprekken georganiseerd, hebben de betrokken organisaties stappen gezet om het thema te borgen in hun eigen organisaties, is er nauw opgetrokken met het stadsbestuur en de onderzoekers en zijn betrokken Delftenaren inhoudelijk en financieel ondersteund om activiteiten te organiseren om de bewustwording in Delft te vergoten.

Sinds 2024 hebben we twee bijzondere stadsgesprekken gevoerd op 19 januari in OPEN en 13 februari 2024 bij de Vierhovenkerk. Daarin hebben we de adviezen verder besproken en verdiept met de stad. Deze co-creatiegesprekken zijn essentieel in het door-ontwikkelen van de vier openstaande adviezen, waarin kennis en ervaringen over het slavernijverleden geïntegreerd worden in Delft en daarmee bijdragen aan een gelijkwaardigere samenleving.

Essentiële opgaven voor borging

Tijdens de stadsgesprekken kwamen een aantal onderwerpen telkens weer terug. Deze bereiken ons ook buiten de stadsgesprekken om, vanuit de stad. Daarom benoemen we drie opgaven die onzes inziens essentieel zijn voor borging en die meegenomen moeten worden in alle activiteiten die ondernomen gaan worden.

1. *Draagvlak*

a. We werken aan een breed draagvlak. Het slavernijverleden van Delft gaat iedereen aan: gemeente, bewoners en instellingen. Draagvlak creëren en inbedden moet onderdeel uitmaken van alle activiteiten. We zien daar een belangrijke rol in voor sleutelfiguren, maatschappelijk betrokken individuen met toegang tot brede en verschillende informele en formele netwerken. Deze moeten betrokken en gefaciliteerd worden.

2. *Educatie*

a. In alle gesprekken over alle onderwerpen komt naar voren dat educatie een integraal onderdeel moet vormen van alle activiteiten. Door elkaar te ontmoeten en samen te leren over een gedeeld verleden, bouwen we aan begrip en een gezamenlijke, gelijkwaardige toekomst. Educatie is breed. Voorafgaand aan activiteiten, tijdens en achteraf. Op de scholen en daarbuiten; voor jonge en oudere mensen; via ontmoetingen en verhalen.

3. *Aandacht voor West én Oost*

a. Bij elk gesprek wordt door mensen benadrukt dat het Nederlandse slavernijverleden zich heeft afgespeeld in de West en de Oost. Dit verleden en hoe dit doorwerkt in het heden heeft overeenkomsten en verschillen. Het is essentieel dat hier volwaardige aandacht aan wordt gegeven. In de activiteiten die ondernomen worden en in het creëren van wederzijds bewustzijn. Dit is een gedeelde verantwoordelijkheid van gemeente en KMC.

NIEUWJAARBIJEENKOMST

**KWARTIERMAKERSCOMITE
DELFTS SLAVERNIJVERLEDEN**

Gezellig samen het nieuwe jaar ingaan!

**VRIJDAG
19
JANUARI**

**DOK DELFT
VESTEPLEIN 100
2611 WG DELFT**

**VANAF
19:00**

Met de uitgesproken excuses vers in het geheugen, denk met ons mee hoe wij samen het tweede deel van het herdenkingsjaar in gaan vullen.

SCAN ME

Delft.
ontdekt.

Gemeente Delft

Uitwerking adviezen

De rijke input uit de twee stadsgesprekken hebben we in drie thema's geclusterd (Verleden, Heden en Toekomst). Die werken we hieronder verder uit. Tijdens de stadsgesprekken werd de urgentie van het zetten van een komma meer dan duidelijk. Breed gedeeld wordt dan ook dat een vervolg essentieel is en niet vrijblijvend kan zijn.

Verleden

Het herdenken van het verleden doet Delft bij een herdenkingsplek (advies 2). Een herdenkingsplek is niet alleen van belang voor burgers van onze stad, regio en landelijk, maar ook mondiaal. Hierdoor kunnen we laten weten niet alleen gedacht te hebben aan de tot slaafgemaakte zelf, maar ook aan hen die achterbleven in een ontwrichte samenleving elders.

Uit de stadsgesprekken blijkt een groot draagvlak voor een plek van herdenking en bewustwording. We verwachten daarom dat de gemeente dit advies opvolgt, zoals de burgemeester in haar speech heeft toegezegd. Proces en inhoud moeten verder worden uitgewerkt met de gemeente en in volgende stadsgesprekken. Vanuit de gevoerde stadsgesprekken hebben we de volgende kaders gedestilleerd:

- KMC creëert randvoorwaarden samen met de stad. Dat wil zeggen nazaten, jongeren, sleutelfiguren, West én Oost en omwonenden worden actief betrokken.
- Het formeel opdrachtgeverschap ligt bij de gemeente.
- Perspectieven vanuit de West én Oost worden betrokken bij de inhoud en het ontwerpproces.

Dit ontwerpproces kent verschillende fasen en vraagt om nauwgezette aandacht en begeleiding én betrokkenheid vanuit de stad.

- Een gedenkplek krijgt een prominente plek in de stad.
- Onthulling binnen twee jaar
- Beoogd budget (proces en herdenkingsplek): 300.000 Euro (benchmark Almere, Utrecht, Zwolle)

Heden

Herdenken en vieren gaan samen (advies 3). Door het slavernijverleden te herdenken en tegelijkertijd vrijheid te vieren, trekken we de geschiedenis het heden in. In de stadsgesprekken blijkt een grote behoefte aan een combinatie van een jaarlijks terugkerend waardige herdenking en een levendig festival.

Vanuit de stadsgesprekken hebben we de volgende kaders gedestilleerd:

- Vanuit de KMC-organisaties wordt op 1 juli 2024 een herdenking en viering georganiseerd, een doorontwikkeling van hetgeen afgelopen 2 jaar reeds door het KMC in de stad is neergezet. Deze uitvoering vindt plaats op meerdere plekken in de stad en wordt in co-creatie ontwikkeld met de verschillende gemeenschappen, scholen en andere organisaties.
  - Beoogd basisbudget: €30.000,- - €50.000,-
- In aanloop naar 1 juli 2025 wordt het eerste volledige festival georganiseerd. Hiervoor geldt:
  - Opdracht voor de organisatie van het festival komt vanuit de gemeente.
  - Er wordt een organisatie opgericht die de organisatie en uitvoering op zich neemt of werkzaamheden worden bij een bestaande organisatie belegd.
  - Ontwikkeling vindt in co-creatie met de stad plaats
  - Stadsbestuur is aanwezig op de herdenking.
- Op 1 juli 2025 vindt een herdenking plaats met daaromheen het festival.
  - Voorafgaand aan de herdenking en viering komt een educatief traject voor Delft, zowel op scholen als voor bewoners.
  - Alle scholen/schoolbesturen doen mee aan de herdenking en viering.
  - Alle Delftenaren zijn doelgroep, met speciale aandacht voor jongeren.
  - Het festival vindt plaats door de hele stad, buiten en binnen.
  - Het evenement combineert verhalen, lezingen, kunst, nieuwe media, eten en drinken, exposities, etc.
  - Bij deze officiële herdenkingsceremonie wordt Koning Willem-Alexander uitgenodigd
  - Beoogd budget voor officiële herdenkingsceremonie is evenwaardig aan Delftse 4&5 mei viering. De exacte vorm en inhoud wordt in nauwe samenwerking met de gemeente en de stad bepaald. Incidenteel geld wordt gereserveerd voor initiatieven vanuit de stad.

Toekomst

Op 19 december spraken wij vanuit het KMC de woorden "Laten we slavernij niet reduceren tot folklore, maar inzetten als een van de stuwende pijlers voor een meer rechtvaardige en gelijkwaardige samenleving." Borging vindt weliswaar plaats via de realisatie van de bovengenoemde adviezen, maar om Delft daadwerkelijk de toekomst in te leiden richting een verbonden stad is meer nodig. Het hoofd, het hart en de handen van de stad moeten worden aangesproken. Maak Delftenaren via het onderwijs bewust over het gemeenschappelijke verleden (hoofd), raak hen met cultureel aanbod over de persoonlijke verhalen (hart), en zij zullen eensgezind over gaan tot actie (handen) om een stad te realiseren waar geen ruimte meer is voor racisme, discriminatie en andere uitsluitingsmechanismen.

Tijdens de stadsgesprekken zijn de volgende speerpunten naar voren gekomen:

- Vergroot het collectief bewustzijn van Delftenaren via het onderwijs
  - Verzorg lespakketten voor basis en middelbaar onderwijs, waar over de Delftse slavernij over de hedendaagse effecten ervan en over moderne slavernij en kolonialisme wordt onderwezen.
  - Verzorg 'train de trainer'-modules zodat docenten deskundig en bevoegd zijn om adequaat over het thema te doceren.
  - KMC werkt dit in samenwerking met de gemeente en Delftse organisaties verder uit. Hierbij worden landelijke initiatieven meegenomen.
- Stadspublicaties, vervolgonderzoek en vrijheidsperiode
  - Gebruik het onderwijs als klankbord bij de ontwikkeling van de publieksvriendelijke stadspublicatie van het onderzoeksrapport, zodat de publicatie ook kan worden gebruikt in het onderwijs.
  - Het huidige onderzoek was een goed startpunt, maar geen eindpunt. Aanvullend onderzoek is gewenst over bijvoorbeeld tot slaafgemaakten die in Delft leefden. Wij zien hier een symbiotische relatie tussen onderzoek en onderwijs: haal de vergeten verhalen boven water middels onderzoek, en vergroot de bewustwording hierover in de stad via het onderwijs.
  - Investeer vanaf 2025 als gemeente in een jaarlijkse vrijheidsperiode tussen 4&5 mei en 1 juli, een periode waar lezingen, masterclasses en workshops in de stad worden verzorgd over vrijheid, rechtvaardigheid en gelijkwaardigheid
- Werk vanaf 2025 vanuit een nieuw paradigma bij beleidsontwikkeling op het gebied van diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid.
  - Zorg voor een evenwichtige focus tussen de beleidsterreinen integratie & inburgering én racismebestrijding en inclusie. Alloceer de middelen ook als zodanig.
  - Werk met een structureel klankbord- of adviesorgaan (Raad van Wijzen) dat beleid aangaande racismebestrijding en inclusie toetst alvorens dit geoperationaliseerd wordt.
  - Stuur als gemeente in Delft actief op de principes van Code Culturele Diversiteit binnen de lokale culturele en mediasector. Dat wil zeggen diversiteit opnemen in: beleid, in programma, partners, publiek en personeel.
  - Ontwikkel in co-creatie met de stad een 'Inclusie Roadmap' zodat onderwijs, cultuur, media, politiek, gemeentelijk apparaat en bedrijfsleven een instrument voor handen hebben, waarmee zij actief kunnen bijdragen aan de ambitie van een racismevrij Delft anno 2030. Een Roadmap die tools geeft hoe diversiteit te krijgen in alle lagen van organisaties, dus ook de bestuurslagen. Een Roadmap die arbeidsmarktdiscriminatie, onderadvisering in het onderwijs, etnisch profileren en andere vormen van uitsluiting aanpakt en helpt te voorkomen.
- Het Kwartiermakerscomité Delfts Slavernijverleden is in augustus 2022 opgericht en heeft sindsdien kwartiergemaakt. Werkzaamheden waarvoor tot 1 juli 2024 geld is vrijgemaakt vanuit de Gemeente Delft. Voor verdere borging, draagvlak en begeleiding heeft het KMC geconcludeerd dat vanaf 1 juli 2024 een transformatie nodig is van Kwartiermakerscomité naar een Comité Delfts Slavernijverleden. Voor dit Comité is voor de periode 1 juli 2024 t/m 1 juli 2025 een basisbudget nodig van 75.000 euro voor borging, begeleiding, communicatie en creëren draagvlak.

Conclusie

Wij hebben hierboven 3 opgaven gepresenteerd die belangrijk zijn voor de vervolgstappen, te weten 1) draagvlak in de stad, 2) aanbod in educatie en 3) aandacht voor West en Oost. De adviezen van het KMC zijn gerubriceerd naar het verleden, heden, en toekomst. De stad heeft gesproken, de bewoners hebben input gegeven over wat ons te doen staat. Hiervoor adviseert het KMC de oprichting van een in de Delftse gemeenschap gefundeerd comité slavernijverleden.

Nu is de politiek aan zet, dat vergt daadkracht. Het uitvoeren van de punten na de komma betekent heel concreet het maken van scherpe keuzes. Keuzes die recht doen aan erkenning, bewustwording, heling en herstel. Samen op weg naar een racismevrij Delft in 2030!

SPEECHES

Op dinsdag 19 december 2023 organiseerden het stadsbestuur van Delft en het Kwartiermakers Comité Slavernijverleden Delft (KMC) een bijeenkomst in het stadhuis op de Markt.

Tijdens deze bijeenkomst bood het college van burgemeester en wethouders haar excuses aan voor de rol van Delft tijdens de slavernij, naar aanleiding van bevindingen van het onderzoeksrapport naar het 'Slavernijverleden van Delft'. Deze bijeenkomst met twee speeches vormen samen een gedenkwaardige gebeurtenis voor Delft. Hier kunt u de beide speeches nog een keer in alle rust lezen van de burgemeester en Glenn Weisz jr., voorzitter van het KMC.

Speech burgemeester Marja van Bijsterveldt

Lieve mensen

Wereldwijd staat onze stad bekend om haar iconisch Delfts blauw, schilderkunst van wereldklasse en de innige relatie met het koningshuis. We zijn trots op deze rijke geschiedenis. Maar... onze geschiedenis kent ook een lelijke kant. Een kant die lange tijd onderbelicht is gebleven. Het is een verleden waarvan we de impact eerder niet voldoende hebben overzien, misschien ook niet wilden zien. Omdat het schuurt, omdat het ingewikkeld en pijnlijk is. Liever richtten we ons op de móóie kanten van onze geschiedenis

Maar het historisch onderzoek dat we dit jaar lieten uitvoeren, laat het duidelijk zien: Delft was intensief betrokken bij slavernij en slavenhandel. Het onderzoek laat zien dat Delftenaren nauwe relaties hadden met de Verenigde Oost-Indische Compagnie en de West-Indische Compagnie, de VOC en de WIC. Deze twee ondernemingen waren in onze stad gevestigd, met kantoren en pakhuizen. Beiden hielden zich bezig met de handel en uitbuiting van tot slaaf gemaakten.

We weten nu dat veel Delftse burgers werkten voor de VOC en de WIC. Ook waren er veel inwoners die tot slaaf gemaakten kochten, erfden of verkochten. Dit betekent dat Delftenaren - in hoge en lagere functies - actief deelnamen aan het systeem dat slavernij mogelijk maakte en in stand hield. We weten nu ook dat het bestuur van de stad en de leiding van de VOC en de WIC nauw met elkaar verweven waren. Want veel van de bestuurders van beide ondernemingen zaten ook in de Veertigraad. Deze raad bepaalde in die tijd wie er aan het Delftse stadsbestuur mocht deelnemen.

Het onderzoek laat ook zien dat de stad Delft zelf geen aandelen heeft gehad in de VOC en WIC. Maar bestuurders van Delft, inwoners en instellingen binnen de stad investeerden wel op verschillende manieren in deze ondernemingen – en dus in slavernij. We lezen in het onderzoek ook dat Afrikanen en Aziaten al vanaf de zeventiende eeuw deel uitmaakten van de Delftse samenleving. Tegelijk weten we maar heel weinig over wie deze mensen waren en wat zij hebben moeten doorstaan. Van velen kennen we niet eens een naam. Vaak werd in de registers volstaan met een aanduiding als 'een zwarte meid' of 'een zwarte jongen'. De geschiedenis zien we vooral door de bril van de witte Nederlander, zo blijkt wel uit onze archieven.

Met de uitkomsten van het onderzoek kunnen we stellen dat in een stad als Delft iedereen wist of kon weten dat slavernij bestond – en wat dat inhield. Het is nu meer dan 200 jaar geleden dat de VOC en de WIC met hun schepen de wereld over voeren. Maar de sporen van deze ondernemingen zijn nog altijd zichtbaar in onze stad. We weten dat sommige woonhuizen zijn gebouwd met opbrengsten uit slavernij. En ook vandaag de dag nog zien we plekken in de stad die ons herinneren aan het slavernijverleden, zoals het Oost-Indisch Huis en het Oost-Indisch pakhuis. Zij zijn stille getuigen van die wrede tijd.

Dit alles, wat we nu weten over het slavernijverleden van Delft is zéér waardevol. Het vult een leegte in de geschiedschrijving van onze stad. Het onderzoek werpt een nieuw licht op een periode die ons en onze stad heeft gevormd. En het doet recht aan al die mensen die hebben geleden onder slavernij en onderdrukking – een pijn die nabestaanden ook nu nog voelen.

Het onderzoek onderstreept dan ook dat het slavernijverleden geen gesloten boek is. De zichtbare ketenen zijn weliswaar al lang afgeworpen, maar onzichtbare ketenen verbinden ons nog altijd met die tijd. Dat blijkt ook uit de gesprekken die we hebben gevoerd met mensen in de stad, Delftenaren met tot slaaf gemaakte voorouders. Hun persoonlijke verhalen raken ons diep.

Een jonge veertiger vertelde mij hoe bij hem de relatie met het slavernijverleden nog altijd heel dichtbij is. Bijvoorbeeld in zijn achternaam, een naam die door een plantagehouder aan zijn voorouders werd gegeven. En een andere achternaam in zijn familie komt van een handelaar die verantwoordelijk was voor transport en handel in slaven. Het feit dat hij nu openlijk over het slavernijverleden kan spreken, is voor hem bevrijdend. Het opent het gesprek tussen hem en zijn witte vrienden. Het gaat hem niet alleen om hemzelf, maar vooral om zijn kinderen. Het weet dat als kinderen een lichtere huidskleur hebben, hen een hoop verdriet als gevolg van racisme wordt bespaard. Hij probeert zijn kinderen dan ook weerbaar te maken tegen racisme.

Een vrouw vertelde dat zij haar kinderen meegeeft dat zij twee keer zo hard moeten werken in het leven, om dezelfde erkenning te krijgen als witte mensen. Anderen merken dat verwachtingen van docenten over hun kinderen van kleur lager zijn.

Deze verhalen raken mij, raken ons als college, diep. Ze maken duidelijk dat de geschiedenis doorwerkt tot op de dag van vandaag. Niet alleen in de monumenten in onze stad. Niet alleen in de registers in het stadsarchief. Maar helaas ook in de manier waarop mensen nu nog met elkaar omgaan. Uitsluiting en racisme zijn nooit ver weg. Oók niet in een diverse stad als Delft, een stad die van oudsher een internationaal karakter heeft.

De stem van het geweten klinkt daarom vandaag luid. Wij sluiten onze ogen niet voor het verleden. Wij sluiten onze ogen niet voor de betrokkenheid van onze voorgangers bij slavernij.

Wij, het college van burgemeester en wethouders van Delft, lopen in de voetsporen van die voorgangers. Voor hún handelen bieden wij vandaag onze oprechte excuses aan. Dat doen we aan de nazaten van tot slaaf gemaakten. En aan de gehele stad.

Dessert in de foyer
Tipico

Excus voor het slavernijverleden mag niet alleen klinken. Het moet ook blijken – uit ons handelen. Wij moeten het slavernijverleden van onze stad en de impact ervan erkennen. En we moeten de verhalen over dit verleden met elkaar delen, bespreken en doorgeven.

Bewustwording en educatie, daar begint het mee. Niet alleen omdat dat belangrijk is voor de nazaten. Maar omdat het voor elke Delftenaar waardevol is, om onze volledige geschiedenis te kennen en de impact te doorgronden. Alleen zo krijgt het woord samenleving daadwerkelijk gestalte.

Ik realiseer me heel goed dat ook hier in onze stad niet iedereen dezelfde gevoelens heeft bij de stap die we vandaag zetten. Onze Koning heeft hierover belangrijke woorden gesproken bij de Nationale Herdenking eerder dit jaar.

Ik citeer:

“Er zijn ook inwoners van Nederland die het aanbieden van excuses zo lang na de afschaffing van de slavernij overdreven vinden. Zij ondersteunen echter in overgrote meerderheid wél de strijd voor gelijkwaardigheid van alle mensen, ongeacht kleur of culturele achtergrond. Daarom wil ik u vragen: stel uw hart open voor al die mensen die hier vandaag niet zijn. Maar die wél samen met u willen werken aan een samenleving waarin iedereen volwaardig kan meedoen. Respecteer dat er verschillen zijn in beleving, achtergrond en voorstellingsvermogen.”

Belangrijke, betekenisvolle woorden.

We geven onze excuses van vandaag zeker een vervolg. Zo gaan we onder andere een gedenkplaats in Delft vormgeven en organiseren we jaarlijks een herdenkingsmoment. Als college gaan we ook de gesprekken vervolgen die we de afgelopen maanden hierover met Delftenaren hebben gevoerd.

Want het belangrijkste is dat we dit jaar zijn gestart met het eerlijke gesprek. Met écht praten met elkaar, waarbij we de moeilijke onderwerpen niet schuwen. En we blijven ons inzetten tegen uitsluiting en discriminatie. Die plannen om de excuses een vervolg te geven, maken we natuurlijk niet alleen. We zijn tot hier gekomen dankzij een zorgvuldig proces, dat we hebben doorlopen samen met vele anderen. En daar gaan we mee door.

We hebben al veel ideeën opgehaald uit de gesprekken met de stad, met de gemeenteraad en met het Kwartiermakers Comité Slavernijverleden Delft. Dit Kwartiermakers Comité bestaat uit veel organisaties en inwoners die het slavernijverleden van Delft structureel aandacht willen geven. En dat gaan we samen doen. Niet alleen tijdens dit herdenkingsjaar, maar ook in de toekomst. Diezelfde gesprekken die ons afgelopen maanden zo raakten, vormen tegelijkertijd ook een bron van inspiratie. Want het zijn ook verhalen van moed en trots.

Zo sprak ik met Glenn Weisz senior, een wijs mens. Hij is altijd strijdvaardig geweest op het gebied van arbeidsmarktracisme, etnisch profileren en advisering in het onderwijs. Hij ontleent veel trots aan de strijdbaarheid van zijn voorouders, en ziet het als zijn plicht en verantwoordelijkheid om dat voort te zetten. Om zo de maatschappij een stukje beter te maken voor de komende generaties. Glenn en zijn vrouw hebben hun kinderen in de opvoeding bewust gemaakt van hun verleden. En zij leerden hen over de Surinaams-Nederlandse geschiedenis, taal en cultuur. Zij gaven hen stevige wortels, zodat ze stevig staan wanneer zij met racisme te maken krijgen.

Iedereen die hier vandaag aanwezig is, heeft zijn of haar eigen reis gemaakt naar hier en nu. Die reis, die is gestart bij onze voorouders, brengt ons allen naar waar we nu staan. We reizen nu samen verder. Op weg naar een gezamenlijke toekomst met meer kennis van ons gedeelde verleden. Hierin hebben wij met elkaar een verantwoordelijkheid. Dat geldt voor het stadsbestuur en voor iedere Delftenaar. Want alleen samen kunnen we werken aan een verbonden samenleving, waarin we naar elkaar omzien. Een samenleving waar iedereen ertoe doet. Gelijk en gelijkwaardig, en met oog voor wat ons bindt.

Er ligt een waardevol onderzoek naar het Delftse slavernijverleden. Ik wil namens het college van burgemeester en wethouders iedereen danken die hieraan heeft bijgedragen. Dank aan het onderzoekersteam Nancy Jouwe, Gerrit Verhoeven en Ingrid van der Vlis. Dank ook aan het Kwartiermakerscomité Slavernijverleden Delft onder inspirerende leiding van Glenn Weisz junior.

Uw inzet heeft ervoor gezorgd dat het slavernijverleden van Delft nu de noodzakelijke aandacht krijgt. Dank ook aan alle Delftenaren met wie wij het gesprek mochten voeren.

Het onderzoek én de gesprekken motiveren ons om met u, met alle betrokkenen aan de slag te gaan. We voegen een nieuw hoofdstuk toe aan onze Delftse geschiedenis.

*Vandaag is een historische dag.
Ik dank u wel.*

SPEECHES

Op dinsdag 19 december 2023 organiseerden het stadsbestuur van Delft en het Kwartiermakers Comité Slavernijverleden Delft (KMC) een bijeenkomst in het stadhuis op de Markt.

Tijdens deze bijeenkomst bood het college van burgemeester en wethouders haar excuses aan voor de rol van Delft tijdens de slavernij, naar aanleiding van bevindingen van het onderzoeksrapport naar het 'Slavernijverleden van Delft'. Deze bijeenkomst met twee speeches vormen samen een gedenkwaardige gebeurtenis voor Delft. Hier kunt u de beide speeches nog een keer in alle rust lezen van de burgemeester en Glenn Weisz jr., voorzitter van het KMC.

Speech Voorzitter Kwartiermakerscomité Delfts Slavernijverleden - Glenn H.S. Weisz

...Heeft u...

heeft u zich wel eens afgevraagd hoe men over 100 jaar terug zal kijken op ons handelen hier en nu?

Heeft u zich wel eens afgevraagd of wij nu de juiste dingen doen, of onze achterkleinkinderen vol trots over ons zullen praten, of juist dat zij net als wij nu excuses zullen moeten maken voor onze keuzes hier en nu. Wat zal onze nalatenschap zijn voor de volgende generatie?

Lieve Delftenaren. Delft ontdekt! Datgene wat bedekt was, is nu ont-dekt. De oorverdovende stilte die afgelopen 150 jaar over ons slavernijverleden heerste, maakt plaats voor een aanzwellend geluid van reden naar, waarheid, van, excuses naaren verbinding. Wij, als stad bedekken niet meer, maar ontdekken de waarheid van onze gemeenschappelijke geschiedenis.

Ik sta hier voor u als geboren en getogen Delftenaar, voorzitter van het kwartiermaker comité Delfts Slavernijverleden en vader, vader van een prachtige vijfjarige dochter van kleur. In mijn dagelijks leven ben ik met onze organisatie CANIDREAM onder meer actief in de buitenwijken van Delft in wijkcentrum 'Buitengewoon', waar we vooral met jongeren van kleur werken. Hun verhaal valt vaak 6 generaties terug te herleiden tot slavernij. Waarom zijn wij hier, is één van de vragen die zij stellen? Wij allen, jong en oud van alle rangen en standen, van alle kleuren en geuren zijn in Nederland, omdat Nederland toen dáar in de voormalige koloniën was. Het onderzoek heeft ons inmiddels laten ons zien hoe die realiteit er toen uit zag.

Maar het onderzoek, het baanbrekend onderzoek dat verricht is door onderzoekers Nancy Jouwe, Ingrid van der Vlis en Gerrit Verhoeven, is er niet vanzelf gekomen. Dankzij tomeloze inzet van fracties Groenlinks, D66 en Christenunie, en in het bijzonder kartrekkers als Cheraldine Osepa, Brandon Analikwu en Bert van der Woerd, hebben wij nu een historische weergave van de feiten die zich drie eeuwen lang hebben afgespeeld, in de koloniën en hier – ja ons eigen Delft.

Voordat het onderzoek er kwam was er ook weerstand. Waarom terugkijken en niet vooruit kijken/vooruitkijken – hoorden we bepaalde politici en media hard op vragen? Waarom geld uitgeven aan een onderzoek, terwijl we dit geld beter konden besteden aan het tegengaan van hedendaags racisme en discriminatie. Waarom?

Het willen tegengaan van racisme is belangrijke en nobele ambitie, maar zal nooit kans van slagen hebben als de bron van racisme niet goed wordt begrepen. Want... het willen bestrijden van racisme zonder de historische oorzaken van racisme te onderzoeken, is als het willen verwijderen van bittere vruchten uit je tuin, zonder de bomen te beschouwen die deze vruchten hebben geproduceerd. Het onderzoek bracht twee grote bomen in kaart, de VOC en de WIC.

Het onderzoek presenteerde ons 8 conclusies, met als duidelijke boodschap dat de VOC en WIC gelijk stond aan Slavernij! En Slavernij... jawel, dat stond gelijk aan racisme. Slavernij was in de West én de Oost en vormde een omvangrijk wereldwijd economisch systeem, wat kon bestaan door mensen te ontmenselijken – mensen, van vlees en bloed, als producten te zien, die je kon bezitten, verhandelen, erven, – en als een versleten doek bij het afval kon deponeren als ze geen economische waarde meer hadden.

Slaafgemaakten maakten al vanaf de 17e eeuw onmiskenbaar deel uit van de Delftse samenleving. De meesten zullen als slaafgemaakten zijn meegebracht naar Nederland, zoals Wanga van Bali en Johan van Angela, die beiden als slaafgemaakten in Delft hier aankwamen. Na hun doop genoten zij beiden van meer vrijheid, maar van volledige gelijkwaardigheid was nooit sprake.

De slavernij werd in de Oost afgeschaft op 1 januari 1860 en in de West op 1 juli 1863. Slavenhouders werden gecompenseerd met 150 tot 300 gulden per slaafgemaakte, voormalige slaafgemaakten ontvingen niets Van vrijheid was nog geen sprake, 10 jaar lang tot aan 1873 werden slaafgemaakten nog onder staatstoezicht gesteld.

Tot voor kort werd ons geleerd dat slaafgemaakten hun vrijheid kregen. Er werd niet vermeld, dat verzetsstrijders reeds eeuwenlang voor hun vrijheid hadden gestreden. Strijders die tijdens hun leven werden gezien als terroristen en pas sinds kort in zijn ere hersteld om hun strijd tegen onmenselijke onderdrukking.

Er werd ons geleerd dat we de slavernij in de tijdsgeest van toen moesten zien.

Er werd ons geleerd dat slavernij vooral een Amerikaanse aangelegenheid was.

Er werd geleerd dat mensen van kleur geen mensen waren, geen gevoelens hadden, een hogere pijngrens hadden, geen recht hadden op een menselijk bestaan. En toch, ondanks deze eeuwenlange ontmenselijking waren er grote geesten als Tula, Boni, Baron, Jeauliceaur, Covvy en Surapati die mensen van kleur wezen op hun kracht, hun menselijkheid en hen hoop gaf op een beter bestaan. Een voorbode op de woorden die Malcolm X meer dan 250 jaar later zou spreken: "we declare .... our right.... on this earth... to be a man.. to be a human being ... to be giving the rights of a human being .. .to be respected as a human being... in this society... in this earth... in this day... which we tend to bring in existence. By any means necessary."

Terug naar Delft.

In 2019 vierden wij als stad De Gouden Eeuw, met Delft is Goud, Jij bent Goud. In 2023 wordt dezelfde periode in zijn volledigheid bekeken, en is er tijdens het herdenkingsjaar een hernieuwde aandacht voor het Nederlands Slavenrijverleden. In lijn met de nationale agenda richt het Kwartiermakerscomité zich op erkenning, bewustwording en herstel in Delft. Wij

Nadat het onderzoeksrapport in juni aan de stad overhandigd, organiseerden wij gesprekken met Delfste nazaten van slaafgemaakten en het stadsbestuur. Wat een mooie gesprekken waren dat. Soms spannend, schurend en confronterend, maar vooral ook verbindend, verrijkend en inspirerend

En wat waren die gesprekken bijzonder! Een van de nazaten gaf aan dat het rapport van het Delftse Slavenrijverleden haar sterkt in de wetenschap dat racisme geen gevoel is, maar berust op feiten. "En ander gaf aan hoe dicht bij de slavernij in feite nog is. Haar overgrootmoeder werd nog als tot slaafgemaakte geboren.

In alle gesprekken was de strijdbaarheid van de mensen duidelijk voelbaar. Vaak overgedragen vanuit hun ouders, die zelf ook hebben gestreden tegen de klauwen van racisme. "Je talenten zullen niet altijd worden gezien, je zult twee keer zo hard moeten werken voor dezelfde erkenning. Alledaags racisme, continue blootstelling hieraan maakt allemaal kleine sneetjes in je ziel," waren pijnlijke woorden die bleven hangen.

Vanuit het KMC willen wij iedereen die betrokken was bedanken bij dit zorgvuldig doorlopen proces.

De excuses zoals zojuist uitgesproken door Burgemeester van Bijsterveldt vormen een historisch moment. En toch...

...toch zal niet iedereen zo hoopvol zijn. Niet alle mensen van kleur zullen deze excuses kunnen accepteren. De pijn zit bij sommigen heel diep. Zoals een van de Groep van 12 zei. Wees waakzaam, vertrouw niet zomaar, laat je niet van de wijs brengen. Excuses kan pijn niet in een keer wegnemen, maar vormt misschien wel een stap in de juiste richting van verwerking, van heling, van herstel.

Een boodschap aan jongeren: heb je te maken gehad discriminatie op de arbeidsmarkt, etnisch profileren door de politie of een schooladvies dat lager is dan je aankunt? Vernederend, demotiverend - ik herken het persoonlijk. Maar geef niet op! Laat je niet van de wijs brengen. Laat je niet aanpraten dat je hier niet thuishoort, anders bent, dat jouw cultuur minder waard. Sta sterk, wees veerkrachtig. De woorden die ik elke dag tegen mijn dochter spreek, spreek ik nu ook tegen jou: Jij bent prachtig, je krachtig, je bent machtig! Je bent een onverwoestbare kracht voor het goede! Besef dat slavernij niet definieert niet wie jij bent. Het is een hoofdstuk uit je geschiedenis, maar vormt niet het hele boek. Schrijver Charvette Jones schreef dat "Before we were slaves, we were kings and queens".

De excuses zoals zojuist uitgesproken door Burgemeester van Bijsterveldt vormen een historisch moment. En toch...

...Toch zullen er ook groepen zijn in ons land, in Delft, voor wie deze excuses vorm van verlies is. Mensen die ervaren dat hun wereld te snel veranderd, dat zij niet meer trots mogen zijn op hún Nederland, dat de ánder alles van hen afpakt.

Het automatisch wegwuiven van dit sentiment, gebeurt geregeld, maar brengt ons niet dichterbij elkaar. Want als aandacht voor het slavernijverleden u alleen zou bereiken via korte soundbites van bepaalde politici en bevooroordeelde media, zou u dan misschien hetzelfde gevoel hebben gehad? Als u moeite zou hebben om de rekeningen te betalen, en er meer aandacht lijkt te zijn voor het verleden dan uw bestaanszekerheid in het heden, zou u zich dan ook niet ongehoord voelen?

De realiteit is dat wanneer onze geschiedenis wordt weggezet als een tegenstelling tussen witte mensen en mensen van kleur, we opnieuw ons gezamenlijk verleden feitelijk ontkennen en de deur dichtgaat voor een verbonden toekomst.

Vanuit het KMC doen wij onze uiterste best om iedere Delftenaar, ongeacht etnisch-culturele achtergrond, leeftijd, sociale stand, geaardheid of politieke kleur te betrekken bij dit verhaal – het verhaal van onze gemeenschappelijke geschiedenis.

Want we zijn nog niet waar we kunnen zijn, we hebben samen nog veel werk te doen! In september jl brachten wij 5 adviezen uit aan het stadsbestuur hoe de bewustwording over het slavernij structureel te vergroten.

Advies 1: Biedt excuses aan. Excuses vormen de fundering van erkenning, bewustwording en herstel.

Advies 2: Organiseer een jaarlijkse herdenking. We leven in het herdenkingsjaar, als een lopende golf zien wij steeds meer aandacht ontstaan voor ons Slavernijverleden. Maar het dwingt ons ook om waakzaam te blijven dat de aandacht niet verzwakt. Een golf dooft immers uit als de energie verloren gaat. En dat kunnen we ons niet permitteren. Niet naar onze voorouders, niet naar onze kinderen. Wij zien daarom een jaarlijkse 1 juli herdenking voor ons, jaarlijks zoals wij dat ook met 4 & 5 mei doen. Tijdens dit moment van gedenken, kunnen wij als Delftenaren in gezamenlijkheid stilstaan bij alle slachtoffers van slavernij en kolonialisme uit het verleden - en ja ook slachtoffers in het heden!

Het schilderij 'Wolven die knegeman met twee tot slaaf gemaakte mannen in heuvelendreef' (ca. 1750-1755) door Balthuszwam-Andersson

WOENSDAG
15
MEI

HET KWARTIERMAKERS COMITÉ DELFT
SLAVERNIJVERLEDEN ORGANISEERT
STADSGEPREK #4

INLOOP
VANAF 18:30
START: 19:00

LOCATIE:
OUDE KERK DELFT
HH GEESTKERKHOF 25
2611 HP DELFT

DELFT ONTDEKT
DE OOST

LEZING
GERRIT VERHOEVEN

Delft ontdekt. De Week van Verbinding

PROGRAMMA

SCAN VOOR MEER INFO

DELFTONTDEKT.NL

15 JUNI	Start Expositie Slavernijverleden Canidream Locatie: Stadskantoor Gemeente Delft
25 JUNI	KMC Stadsgeprek #5 - Delftontdekt Suriname Locatie: Stadskantoor Gemeente Delft Tijd: 19:00 - 22:00 uur
26 JUNI	Theater de Veste Theater voorstelling - De plantage van Susanna du Plessis Locatie: Theater de Veste Tijd: 20:00 uur
27 JUNI	Theater de Veste Keti Koti Conference - Jeffrey Spalburg Locatie: Theater de Veste Tijd: 20:15 uur
28 JUNI	Theater de Veste en Canidream - Dialoog avond & Bevrijdingsconcert Locatie: Theater de Veste Tijd Dialoog avond: 17:30 uur Tijd Bevrijdingsconcert: 20:15 uur
29 JUNI	DDK, Canidream, Cultuurhuis & DelftsPell - DOK Moemaakpodium: Vrij Vertelt! Locatie: Vrijheidsplein 100 Tijd: 19:30 uur open Nieuwe & Oude Kerk Lancering Glossy Piet Hein Tijd: 19:00 uur Locatie: Oude Kerk Delft
30 JUNI	Canidream & Rede Faniks - Keti Koti in de Buitenhof Locatie: Buitenhof Tijd: 19:00 uur
1 JULI	Lancering Rondleiding Sporen van Slavernij Tijd: vanaf 13:00 uur Afsluiting hardenkingsjaar (op uitnodiging) Keti Koti Viering Tijd: 19:00 uur Presentatie Publicatieboekje Onderzoek Slavernijverleden Delft Locatie: Stadsruimte Delftmuseum

Advies 3: Creëer en vaste plek voor herdenking in de stad. Een plek waar we niet alleen de jaarlijkse herdenking kunnen vieren, maar ook een plek waar mensen met elkaar kunnen zijn op hun eigen tijd door het jaar heen. Een plek met een culturele, maatschappelijke en educatieve functie voor bijvoorbeeld schoolgaande kinderen. Om zo de slavernij niet te reduceren tot folklore, maar in te zetten als stuwende pijlers voor een meer rechtvaardige en gelijkwaardige samenleving.

Advies 4: Doe breder en verder onderzoek. De VOC en WIC hebben hun sporen nagelaten in de stad. Nancy Jouwe introduceerde ons via haar stadswandelingen afgelopen jaren al aan een stuk vergeten geschiedenis. Bij Museum Prinsenhof leerde ik zelf onlangs over het verhaal van Prins Akwasi, die in de 1849 aan de TU Delft afstudeerde als mijnbouw ingenieur, maar later de titel "Buitengewoon aspirant-ingenieur" zou krijgen. Niet Buitengewoon zoals de naam het wijkcentrum waar ik dagelijks werk, maar Buitengewoon omdat hij als Zwarte man uit Ghana Buiten het gewone viel en te horen kreeg dat hij geen leidinggevende functie zou kunnen bekleden. Zulke verhalen stimuleren de nieuwsgierigheid naar andere verhalen die vragen om nog ontdekt te worden.

Advies 5: Ontwikkel integraal beleid dat bijdraagt aan het bevorderen van kansgelijkheid in onze maatschappij.

Samen met de stad willen wij de invulling van deze adviezen vormgeven. Tijdens de geplande stadsgesprekken in de periode van januari t/m maart 2024 is er ruimte om uw ideeën te delen over de vervolgstappen binnen de stad. Onderwijs, bedrijfsleven, cultuur en maatschappelijk veld, sluit aan! Delftenaren, van de binnenstad tot de verschillende buitenwijken, sluit aan!

A change is gonna come... zong Sam Cook. A Change has come... spreken wij nu samen. Delft deed vandaag wel, wat gemeente Hoorn niet durfde. Het geeft aan hoeveel werk er nog te doen is.

Maar wat ben ik trots op onze mooie Delft! We staan op een historisch moment waar we een keuze moeten maken voor onze toekomst.

Hoe gaan we verder? Hoe willen we dat onze kleinkinderen en achterkleinkinderen terugkijken op deze 19 december 2023? Misschien wel met een glimlach. Misschien wel met trots. Misschien wel als het markeringspunt waar Delftenaren moed toonden en samenkwamen, de basis legden voor de verbonden, gelijkwaardige en rechtvaardige stad. Delft dat voor hen als inspiratie diende. Delft dat toen op dat historische moment in 2023 heeft laten zien aan Gemeenten zoals Hoorn hoe je verantwoordelijkheid nam en om samen de toekomst te bouwen.

SPEECHES VAN 1 JULI 2024

Op 1 juli hebben we het herdenkingsjaar '150 jaar afschaffing slavernij in het Koninkrijk der Nederlanden' officieel afgesloten met zang, dans en twee gedenkwaardige speeches. In samenwerking met de gemeente hebben we herdacht en gevierd.

Hier kunt u de speech van wethouder Gooijer en Glenn H.S. Weisz., voorzitter van het KMC teruglezen.

Speech 1 juli 2024 - Wethouder Joëlle Gooijer

Afsluiting Herdenkingsjaar en viering Keti Koti

Beste mensen,

Vandaag een jaar geleden begon, in Nederland en in Delft, het herdenkingsjaar slavernijverleden. We zijn hier vandaag bij elkaar om officieel het herdenkingsjaar af te sluiten, om stil te staan bij het slavernijverleden, maar ook om Keti Koti te vieren. Ik ben blij dat er zoveel mensen uit Delft met verschillende achtergronden hier samen zijn gekomen om te herdenken en te vieren.

1 juli wordt al jarenlang in Suriname, en ook op steeds meer plekken in Nederland, Keti Koti gevierd – als feest van het verbreken van de ketenen, want dat betekent Keti Koti in het Sranantongo, de tweede taal van Suriname.

1 juli is de dag dat de slavernij in 1863 werd afgeschaft in Suriname en de Antillen, hoewel het nog 10 jaar duurde voordat de slaven echt vrij werden. Maar dat wil niet zeggen dat we alleen stilstaan bij de slavernij in de westelijke koloniën. We staan vandaag nadrukkelijk ook stil bij het slavernijverleden in Nederlands-Indië. We herdenken állen die geleden hebben onder de slavernij, in álle voormalige Nederlandse koloniën. We herdenken ook hen die opstonden tegen slavernij en het systeem van uitbuiting en onderdrukking. En we staan stil bij de doorwerking van slavernij in het hier en nu.

Vandaag sluiten we met elkaar officieel het Landelijke Herdenkingsjaar Slavernijverleden af. Het voelt gek om een jaar af te sluiten, omdat dit de suggestie kan wekken dat we nu wel klaar zijn met het thema. Maar het tegendeel is waar. We zijn net begonnen, met het in beeld brengen van de geschiedenis en met het praten met elkaar. Dat sluiten we niet af. Het herdenkingsjaar gaf ons als land en als stad wel de gelegenheid om de eerste (grote) stappen te zetten op weg naar kennis over onze gezamenlijke geschiedenis – daarover straks meer - , op weg naar erkenning en naar verbinding.

We zijn het afgelopen jaar in deze stad met elkaar in gesprek gegaan, bijvoorbeeld tijdens de stadsgesprekken die het Kwartiermakers comité georganiseerd heeft. We hebben ervaringen gedeeld, vragen gesteld en ons voor elkaar open gesteld. Zo raken we als Delftenaren meer verbonden door verhalen, ervaringen en gezamenlijke herinneringen. Daarom blijven we dat bevorderen, ook na vandaag.

In onze stad waren we niet echt bezig met die geschiedenis of het leren kennen van de verhalen. Het is dankzij een aantal raadsleden (GL, D66 en CU) dat het slavernijverleden van Delft (in 2021) onder de aandacht werd gebracht. Het begon met schriftelijke vragen, daarna volgde stadsgesprekken. Het Kwartiermakers comité werd opgericht; bestaande uit organisaties en inwoners die het slavernijverleden van Delft structureel aandacht willen geven. Het KMC heeft belangrijk pionierswerk verricht door een netwerk op te bouwen, het onderwerp in onze stad op de kaart te zetten en het college aan te sporen. Daar ben ik heel blij mee – dank daarvoor!

In navolging van de schriftelijke vragen adviseerde het KMC ons als college om een onderzoek te laten uitvoeren naar het Delftse slavernijverleden. Dat is gebeurd. Ruimt een jaar geleden, in juni 2023 hebben we het rapport daarover ontvangen (uitstekend werk door onderzoekers Gerrit Verhoeven, Ingrid van der Vlis en Nancy Jouwe). De uitkomsten van het rapport waren pijnlijk duidelijk: bestuurders van Delft, inwoners en instellingen binnen de stad waren direct of indirect betrokken bij de slavernij. Zowel in de Oost, via de VOC als in de West, via de WIC. In een stad als Delft kon iedereen weten dat slavernij bestond – en wat dat inhield.

Het rapport vroeg om een reactie van het college. Dat wilden we zorgvuldig doen. Elk collegelid heeft een gesprek gevoerd met een aantal Delftenaren; nazaten van tot slaaf gemaakten en mensen bij wie het koloniaal verleden zijn sporen heeft nagelaten. Met hen spraken we over het onderzoek en welk vervolg we daaraan als stad konden geven.

Dat waren waardevolle, eerlijke en diepe gesprekken. Waaruit doorklonk hoe de gevolgen van het slavernijverleden nog doorwerkt in hun leven, maar waarin ook veerkracht en trots doorklonk.

De collegereactie volgde, tijdens een bijzondere, kleurrijke avond op 19 december 2023, in ons stadhuis. Burgemeester Marja van Bijsterveldt heeft namens het college excuses aangeboden voor het aandeel van het stadsbestuur in het in stand houden van het systeem van slavernij. Dit was een belangrijke stap op weg naar heling en verzoening. En, zoals onze burgemeester aangaf: excuus mag niet alleen klinken; het moet ook blijken - uit ons handelen.

Daarom zijn we in het herdenkingsjaar verder gegaan. In de afgelopen maanden heeft het KMC stadsgesprekken georganiseerd met steeds een andere invalshoek (De Antillen, De Oost, Suriname). Tijdens deze gesprekken is met inwoners van onze stad ook nagedacht over hoe we werk kunnen maken van een zinvol vervolg aan de excuses: een jaarlijkse herdenking, het oprichten van een gedenkplek in Delft, educatie en het ontwikkelen van beleid voor een inclusieve samenleving zonder discriminatie en racisme.

Kennis over het slavernijverleden én de doorwerking in het heden helpt om verschillen te overbruggen en begrip voor elkaar te krijgen. En wat geldt voor veel witte Nederlanders; geldt ook voor mij; mijn kennis over het slavernijverleden was beperkt. Wat ik geleerd heb in het afgelopen jaar, heeft mijn interesse en nieuwsgierigheid in het verleden en in de verhalen van Delftenaren vergroot. Ik ben – we zijn – nog lang niet uitgeleerd.

Kennis vergroten was ook de reden voor Museum Prinsenhof om de eigen collectie nog eens goed onder de loep te houden. Vanaf vandaag biedt het museum de nieuwe rondleiding Sporen van Slavernij aan, die is gemaakt sámen met nazaten van de slavernij. Tijdens deze rondleiding ziet u objecten uit de collectie in een ander perspectief. Van harte aanbevolen!

We willen als gemeente óók een bijdrage leveren aan het vergroten van de kennis in de stad en aan educatie. Daarom hebben we het rapport over het Delftse slavernijverleden laten samenvatten in een publieksversie; een bondig boekje met beelden en toelichting, toegankelijk voor een groot publiek.

In mijn eerste week als wethouder ontving ik daartoe van Can I Dream in theater de Veste een cheque van 1000 euro, om daar werk van te maken.

Dit boekje bied ik graag vandaag aan. Aan u, aan jullie, aan de stad. Het boekje is gratis verkrijgbaar op veel plekken in de stad én wordt aangeboden aan docenten geschiedenis in het voortgezet onderwijs. Ik vind het mooi dat we op die manier bijdragen aan kennis over onze geschiedenis. Lessen uit het verleden kunnen ons helpen de weg te vinden in het hier en nu, en in de toekomst. Ik vraag graag naar voren de volgende personen voor de overhandiging van boekje.

- Glenn H.S. Weisz
- Cheraldine Osepa
- Adebajo
- Madhura ;

Jullie staan symbool voor de hele stad!

Het delen van kennis leidt tot meer verbinding. En die verbinding is cruciaal om samen verder invulling te geven aan een toekomst, met meer begrip voor elkaar. Burgemeester Van Bijsterveldt verwoordde het al mooi in haar speech afgelopen december: "Iedereen die hier vandaag aanwezig is, heeft zijn of haar eigen reis gemaakt naar hier en nu. Die reis, die is gestart bij onze voorouders, brengt ons allen naar waar we nu staan. We reizen nu samen verder. Op weg naar een gezamenlijke toekomst met meer kennis van ons gedeelde verleden. Alleen samen kunnen we werken aan een verbonden samenleving, waarin we naar elkaar omzien. Een samenleving waar iedereen ertoe doet. Gelijk en gelijkwaardig, en met oog voor wat ons bindt." – einde citaat

DINSDAG
25
JUNI

HET KWARTIERMAKERS COMITÉ DELFT
SLAVERNIJVERLEDEN ORGANISEERT

STADSGEPREK #5

DELFT ONTDEKT SURINAME

INLOOP
VANAF 18:30
START: 19:00

LOCATIE:
STADSKANTOOR DELFT
STATIONSPLEIN 1
2611 BV DELFT

LEZING
FRANK DRAGTENSTEIN

MELD JE AAN

HET KWARTIERMAKERSCOMITÉ DELFT
SLAVERNIJVERLEDEN ORGANISEERT
WERKSESSIE
VERLEDEN, HEDEN, TOEKOMST

PROGRAMMA
INLOOP: 18:30
START: 19:00

BORREL
START: 21:00
DRANKJES
EN HAPJES

WAAR?
VIERHOVENKERK, DELFT
OBRECHTSTRAAT 50,
2625 XN DELFT

WANNEER?
DINSDAG 13
FEBRUARI 2024

SCAN ME

Dit streven naar verbinding sprak ook uit alle prachtige activiteiten die de afgelopen week georganiseerd zijn rond de afsluiting van het herdenkingsjaar. Veel dank voor het KMC – er is ongelooflijk had gewerkt. Zonder jullie hadden we hier niet zo met elkaar gestaan. Ik ben blij dat jullie je verantwoordelijk voelen om ook na het kwartiermaken, te blijven verbinden, aanjagen en agenderen. Onze stad heeft het nodig.

Ik hoop dat velen van u de afgelopen jaar en week bij een of meer activiteiten heeft kunnen aansluiten.

Afgelopen zaterdag was ik bijvoorbeeld bij de lancering van de Glossy “Piet Hein, de disclaimer”. Waar de restauratie van een grafmonument van een omstreden zeeheld had kunnen leiden tot verdeeldheid, heeft de directeur van de Oude en Nieuwe Kerk, Nienke Graafland, dit moment aangegrepen om het gesprek te bevorderen over het slavernijverleden, door deze Glossy.

Tijdens de bijeenkomst zaterdag vertelde een van de aanwezigen: “na ons gesprek dacht ik anders dan daarvoor. Dat typeert ons als mens: ons vermogen om inzicht op te doen.

Want alleen in een samenleving waarin we niet vastzitten in onze beeldvorming over elkaar zijn we echt vrij. Want beeldvorming leidt tot vooroordelen en vooroordelen tot uitsluiting. Dan zijn de zichtbare ketenen misschien 151 of 161 jaar geleden afgeworpen, maar zitten we gevangen in onzichtbare ketenen van denkbeelden of beelden over elkaar.

We zijn straks 2 minuten stil, ter nagedachtenis aan de slachtoffers van slavenhandel en slavernij. En ter nagedachtenis aan hen die streden om dit onmenselijke systeem te stoppen. Laten we straks en in de tijd die volgt reflecteren op de zichtbare ketenen; toen en nu. En op de onzichtbare ketenen die ons weerhouden om echt in verbondenheid samen te leven.

We sluiten vandaag het herdenkingsjaar af, maar we staan in veel opzichten nog maar aan het begin. Van een gezamenlijke toekomst. Waarin we als stad werk maken van een plek om te herdenken; een jaarlijkse herdenking en manieren om de kennis over ons verleden te vergroten en te delen.

Zo blijven we ons samen met u, met de stad, inzetten voor een gezamenlijke toekomst waarin we de lessen uit het verleden meenemen. Een toekomst waarin we streven naar een samenleving waarin iedereen gelijkwaardig is. En een toekomst waarin geen ruimte is voor racisme en discriminatie.

Fijn dat u hier bent gekomen. U laat daarmee zien dat u deze toekomstdromen deelt. Ik hoop dan ook dat u wilt meedenken en meedoen om blijvend te herdenken en te vieren dat we ongekende, vrije mensen zijn. Ik wens u nog een fijne middag!

SPEECHES VAN 1 JULI 2024

Op 1 juli hebben we het herdenkingsjaar '150 jaar afschaffing slavernij in het Koninkrijk der Nederlanden' officieel afgesloten met zang, dans en twee gedenkwaardige speeches. In samenwerking met de gemeente hebben we herdacht en gevierd.

Hier kunt u de speech van wethouder Gooijer en Glenn H.S. Weisz., voorzitter van het KMC teruglezen.

Speech Voorzitter Kwartiermakerscomité Delfts Slavernijverleden - Glenn H.S. Weisz

Lieve mensen, wan swit' manspasi.

Vandaag sluiten we het herdenkingsjaar af. Hier, in het Prinsenhof Delft kunnen wij als Delftenaren terugkijken op een historisch jaar waarin stappen zijn gezet om Delft in balans te laten komen met haar verleden. Hier, op 1 juli gedenken en vieren wij vandaag gezamenlijk de afschaffing van de slavernij. Hier, in de prachtige van der Mandele zaal kunnen wij als architecten van de toekomst vooruitkijken op weg naar een inclusief, rechtvaardig en gelijkwaardig Delft.

De van der Mandele zaal, genoemd naar K.P. van der Mandele, richtte in 1934 de Stichting Prinsenhof op ter behoud van het historische gebouwencomplex. Online lezen we over hem dat hij na de Tweede Wereldoorlog een belangrijk initiator was van de wederopbouw van Rotterdam. Hij zette zich in voor de bouw van nieuwe woonwijken en goede infrastructuur om de stad te helen. Een architect van de toekomst die de stad en haar bewoners in haar kracht heeft willen zetten.

Heling en kracht, damens en heren, het zijn belangrijke woorden om als stad de toekomst in te gaan. Dat gold voor Rotterdam toen, maar ook voor Delft nu.

Iets meer dan een jaar geleden werd in Delft het onderzoeksrapport aan de stad overhandigd, met daarin glasharde conclusies dat Delft sterk verbonden was met de slavernij. Als stad hebben wij 300 jaar lang geprofiteerd van de slavernij, met het stadsbestuur dat 3 eeuwen lang onlosmakelijk verbonden was met de VOC en de WIC. En dat heeft sporen nagelaten in de stad. Zichtbaar en onzichtbaar.

Bij de publicatie van het rapport werden onze ogen geopend. Onze harten werden geraakt. We kwamen in beweging. Als stad, als bewoners, als nazaten en kwartiermakers. We leerden van elkaar.

We leerden over de geschiedenis van gebouwen in onze prachtige binnenstad. Gebouwen waar wij vandaag de dag langs lopen, een broodje eten, een kop koffie doen. Verschillende gebouwen en locaties in Delft die gefinancierd zijn uit gelden verkregen uit de slavernij. Standwandelingen werden ontwikkeld om de bewustwording onder Delftenaren hierover te vergroten.

We leerden over transgeneratieel trauma, over hoe de doorwerkingen van de slavernij tot de dag van vandaag in verschillende gemeenschappen aanwezig zijn.

Gemeenschappen waar de bewustwording en strijdvastheid over het verleden met de paplepel ingegoten werd, of juist gemeenschappen waar niet over het verleden gesproken werd – waar in sommige gevallen een pijnlijke familiegeschiedenis werd geromanticeerd. Voor sommigen lijkt de slavernij heel lang geleden, voor anderen voelt het dichtbij. Dichtbij wanneer je overgrootouders nog tot slaafgemaakten waren. Dichtbij wanneer je je inbeeldt dat zij in een systeem werden geboren waar ze niet als mensen werden gezien. Een pijnlijke en confronterende bewustwording, die ons dwingt hen en hun opofferingen te eren.

We leerden over doorwerkingen van slavernij en kolonialisme in de instituten. Via racisme in beleid, in algoritmes, in werkwijzen. De toeslagenaffaire kon precies hierdoor plaatsvinden, mensen die specifiek vanwege hun etniciteit bij voorbaat verdachte waren, en alles -in sommige gevallen zelfs hun leven- verloren. Maar bijvoorbeeld ook racisme in de medische zorg, studenten die tot voor kort in wetenschappelijke studieboeken onwetenschappelijke larijke leerden over de zogenaamde hogere pijngrens bij mensen van kleur. De winst is dat we steeds bewuster worden van deze koloniale denkbeelden en mythes die nog in beleid aanwezig zijn, zodat we gezamenlijk als land stappen kunnen maken richting het dekoloniseren hiervan.

We leerden dat Delft ontdekte. Delft ontdekte Curaçao, Delft ontdekte de Oost, Delft ontdekte Suriname. In grote getalen kwamen Delftenaren af op de vijf stadsgesprekken die wij sinds januari organiseerden, om te leren óver elkaar en ván elkaar. We ontdekten hoe ingewikkeld en gelaagd de geschiedenis was. Dat er niet één stem, niet één gevoel of zelfs niet één datum of periode was die voor iedereen dezelfde betekenis had. Juist daarom spraken we mét elkaar, en luisterden wij náár elkaar. We waren niet bang om het met elkaar te hebben over de onderlinge verschillen, we toonden moed om op zoek te blijven gaan naar de overeenkomsten die ons binden.

We zagen dat Delftse instituten hun eigen organisaties onder de loep namen. Het museum Prinsenhof startte een onderzoek naar haar eigen collectie en ontwikkelde een rondleiding 'Sporen van slavernij'. De oude Kerk, restaureerde het graf van Piet Hein en liet dat hand in hand gaan met de lancering van een prachtige Glossy en een inspirerende tentoonstelling over de Slavernij in de Oost. DOK maakte een sectie in de Bibliotheek speciaal gewijd aan de slavernij, Theater de Veste programmeerde meerdere indrukwekkende voorstellingen over het thema. Enkele Highlights van afgelopen jaar: Boni de Musical, De plantage van onze voorouders, de plantage van Suzan Duplessies, het Bevrijdingsconcert 2024 en meerdere dialoogtafels.

Maar daar stopt het nog niet.

We zagen dat het Stichting Delfts Peil van start is gegaan met een voorstelling over de koloniale tijd. Het vrouwenplatform Delft organiseerde meerdere activiteiten waaronder de Geschiedeniscursus "Gedeeld verleden, gezamenlijke toekomst". 38CC organiseerde de indrukwekkende tentoonstelling Ghost Island over folklore uit het verleden. Stichting CANIDREAM pakte dit jaar groter samen met jongeren groter dan ooit uit met Keti Koti in de Buitenhof en heeft zich er hard voor gemaakt dat de expositie 'Verbinden door te verbreken' in het gemeentehuis kwam te staan.

We leerden over de kracht en gedrevenheid van Delftenaren, die met steun van het Kwartiermakerscomité prachtige activiteiten organiseerden om de stad met haar verleden in balans te brengen. Liefs 20 initiatieven hebben wij afgelopen 2 jaar kunnen steunen, stuk voor stuk allemaal uniek en impactvol binnen de Delftse gemeenschap.

We leerden dat het onderwijs meebeweegt. Docenten die vaak op eigen initiatief hun scholieren onderwijzen over onze gemeenschappelijke geschiedenis. TU Delft die voornemens is onderzoek te starten naar haar eigen verleden en het onderwerp steeds vaker inbedt in het reguliere onderwijs.

We leerden dat lokale media steeds vaker het onderwerp bespreekbaar maakten. Omroep Delft, Delft op Zondag, Buitenhof Bruist, maar bijvoorbeeld ook Delft on the Move en de Staat van Delft schonken bewust aandacht aan de ontwikkelingen in de stad. Sommige kanalen vonden het aanvankelijk ook spannend, en wilde zich niet inmengen in wat zij zagen als "politiek". Ons antwoord: 'ook wij doen niet aan politiek, maar we doen wel aan feiten. Zou je ook moeten proberen'. Heel bijzonder om waar te nemen dat uiteindelijk iedereen zijn verantwoordelijkheid heeft gepakt.

We leerden over de ongenaakbare commitment van het stadsbestuur en de gemeente om het juiste te doen. Niet alleen door excuses te maken, maar ook door samen met de stad vooruit te kijken en de volgende stappen te zetten. Via een jaarlijkse herdenking zoals we dat ook op 4 mei doen, via het inrichten van een herdenkingsplek en het aanstellen Coördinator Inclusief Samenleven die zich inspant en ons allemaal keihard nodig heeft om Delft te laten verwoorden tot een racismevrije stad.

We leerden dat Delft, ons kleine Delft, voor andere steden soms als voorbeeld diende hoe we met dit dossier omgingen. Staatssecretaris van Huffelen die een werkbezoek aan ons bracht, Gemeente Groningen die met ons van gedachte wisselde over hoe draagvlak in het proces te behouden. En ook de constatering van Nancy Jouwe, die vanuit haar landelijk blik duiding kon geven aan het unieke karakter van de constructieve samenwerking tussen het bestuur en de Kwartiermakers.

En dit alles kwam samen tijdens de Week van de Verbinding, die vandaag tot een einde komt. Vanaf dinsdag 25 juni tot vandaag waren er in binnenstad én buitenwijken prachtige activiteiten die in het teken stonden van ontdekking en verbinding. Delftenaren van allerlei sociaal-culture achtergronden trokken samen op om met elkaar de vrijheid vierden. Twee jaar geleden hadden we nooit kunnen bevroeden dat er zoveel beweging zou zijn in Delft. Dat Delft op weg is om in balans te komen met haar verleden.

Maar er was ook kritiek. Als stad en Kwartiermakers deden we altijd ons best, maar het was niet altijd goed genoeg. Voor sommige mensen ging de verandering te langzaam, voor anderen juist te snel. Want werd er niet te veel aandacht besteed aan het verleden? Was er geen sprake van slavernijmoetheid die langzamerhand ontstond?

Goede vragen, maar wat nou als we die eens zouden omdraaien? Kunnen we té veel aandacht besteden aan het verleden dat zo bepalend is geweest voor het structuren in het heden? Kunnen we van té veel aandacht spreken als we pas sinds 3 jaar een onderwerp agenderen waar we 300 jaar niet over hebben willen spreken?

Want waak voor de dag dat we niet meer willen leren van het verleden. Waak voor de dag dat we 4 mei, 1 januari en 1 juli met elkaar vergeten te gedenken.

Het herdenkingsjaar komt vandaag tot een einde? Stoppen daarmee de activiteiten? Er heerst zorg dat met de komst van het radicaal- of misschien wel extreemrechtse kabinet al het werk voor niets geweest?

Als de geschiedenis één ding leert, is dat er nooit sprake is van een punt, maar altijd van een komma. Zolang we continu twee stappen vooruit blijven maken, dan is een stap terug nog altijd progressie. De fundering ligt er nu, na het herdenkingsjaar gaan we verder met de start van het gebouw. En als het je toch te langzaam gaat, besef dan dat een waterval begint met een druppel, en zie waar dat eindigt.

Maaarr... het gaat niet vanzelf. Het is onze verantwoordelijkheid om waakzaam te blijven. Onrecht te bestrijden, in het binnenland én buitenland. Je stem te laten horen wanneer in het heden mensen hun menselijkheid wordt ontnomen, zelfs als je mening op dat moment onwelgevallig is. En dat vereist moed, daadkracht, en actiegerichtheid, deugden die allemaal in ons zitten. De stemmen van vandaag, zijn de helden van morgen. En als we even vergeten hoe het moet, kunnen we altijd nog afkijken bij de grote dekoloniale helden die ons voor zijn gegaan, zoals Kaási, Carpata, Ngurah Rai. Maar misschien ook afkijken bij de gewone helden, zoals onze eigen moeders en vaders én oma's en opa's die op hún manier voor ons hebben gestreden.

Morgen is het 2 juli. Tijdens de stadsgesprekken is een programma van wensen verzameld waarmee we verder kunnen voor de jaarlijkse herdenking, inrichting van de herdenkingsplek en integraal beleidsontwikkeling. U kunt rekenen op het Kwartiermakerscomité dat verder gaat als DelftOntdekt. En wij rekenen ook op u. Er ligt een goede basis om samen in de stad verder te gaan. Ook dit proces zal zijn hobbels kennen, maar heb vertrouwen, wees vastberaden en blijf met elkaar in gesprek. Het behouden van respect is de krachtige lijm wanneer meningen ons uit elkaar neigen te drijven.

Lieve mensen, vandaag is het Kadena Kibrá of Keti Koti. We helen en we tonen kracht. We zeggen daarom vandaag tegen elkaar: Wan swit' manspasi, ofwel een gezegende emancipatie toegewenst.

Delft herdenkt 150 jaar slavernijverleden

De Delftse gemeenteraad heeft op woensdagavond 21 juni 2023 een motie aangenomen om de 150ste verjaardag van de afschaffing van de slavernij te herdenken. De motie is met 14 stemmen voor en 0 stemmen tegen aangenomen. De Delftse gemeenteraad heeft ook besloten om op 21 juni 2023 een herdenkingsbijeenkomst te organiseren in de Delftse Grotekerk.

De herdenkingsbijeenkomst wordt georganiseerd door de Delftse Slavernijcommissie, die is opgericht in 2018. De commissie heeft de afgelopen jaren verschillende activiteiten georganiseerd om de geschiedenis van de slavernij in Delft te onderzoeken en te herdenken. De herdenkingsbijeenkomst wordt georganiseerd door de Delftse Slavernijcommissie, die is opgericht in 2018. De commissie heeft de afgelopen jaren verschillende activiteiten georganiseerd om de geschiedenis van de slavernij in Delft te onderzoeken en te herdenken.

De herdenkingsbijeenkomst wordt georganiseerd door de Delftse Slavernijcommissie, die is opgericht in 2018. De commissie heeft de afgelopen jaren verschillende activiteiten georganiseerd om de geschiedenis van de slavernij in Delft te onderzoeken en te herdenken. De herdenkingsbijeenkomst wordt georganiseerd door de Delftse Slavernijcommissie, die is opgericht in 2018. De commissie heeft de afgelopen jaren verschillende activiteiten georganiseerd om de geschiedenis van de slavernij in Delft te onderzoeken en te herdenken.

Online subsidieketten

Wilt u meer over organisaties, verenigingen of andere instellingen weten? Dan kunt u gebruik maken van de online subsidieketten van de gemeente Delft. Deze ketten geven informatie over de subsidievoorwaarden en de aanvraagprocedure. De online subsidieketten zijn beschikbaar op de website van de gemeente Delft.

Meer duurzaam, werklozen en verenigden

Meer duurzaam, werklozen en verenigden. Dit zijn de thema's van de herdenkingsbijeenkomst op woensdagavond 21 juni 2023. De herdenkingsbijeenkomst wordt georganiseerd door de Delftse Slavernijcommissie, die is opgericht in 2018. De commissie heeft de afgelopen jaren verschillende activiteiten georganiseerd om de geschiedenis van de slavernij in Delft te onderzoeken en te herdenken.

Bron: Delft Op Zondag d.d. 2 juli 2023

Deze publicatie is ook online beschikbaar. In de online versie vindt u ook meerdere links met achtergrondinformatie over de activiteiten die over het thema in Delft werden geprogrammeerd.

Daarnaast zijn er ook links naar nieuwsberichten opgenomen van locale, regionale en landelijke media die over de ontwikkelingen in Delft afgelopen jaren hebben bericht.

**Scan en bekijk de
online versie!**